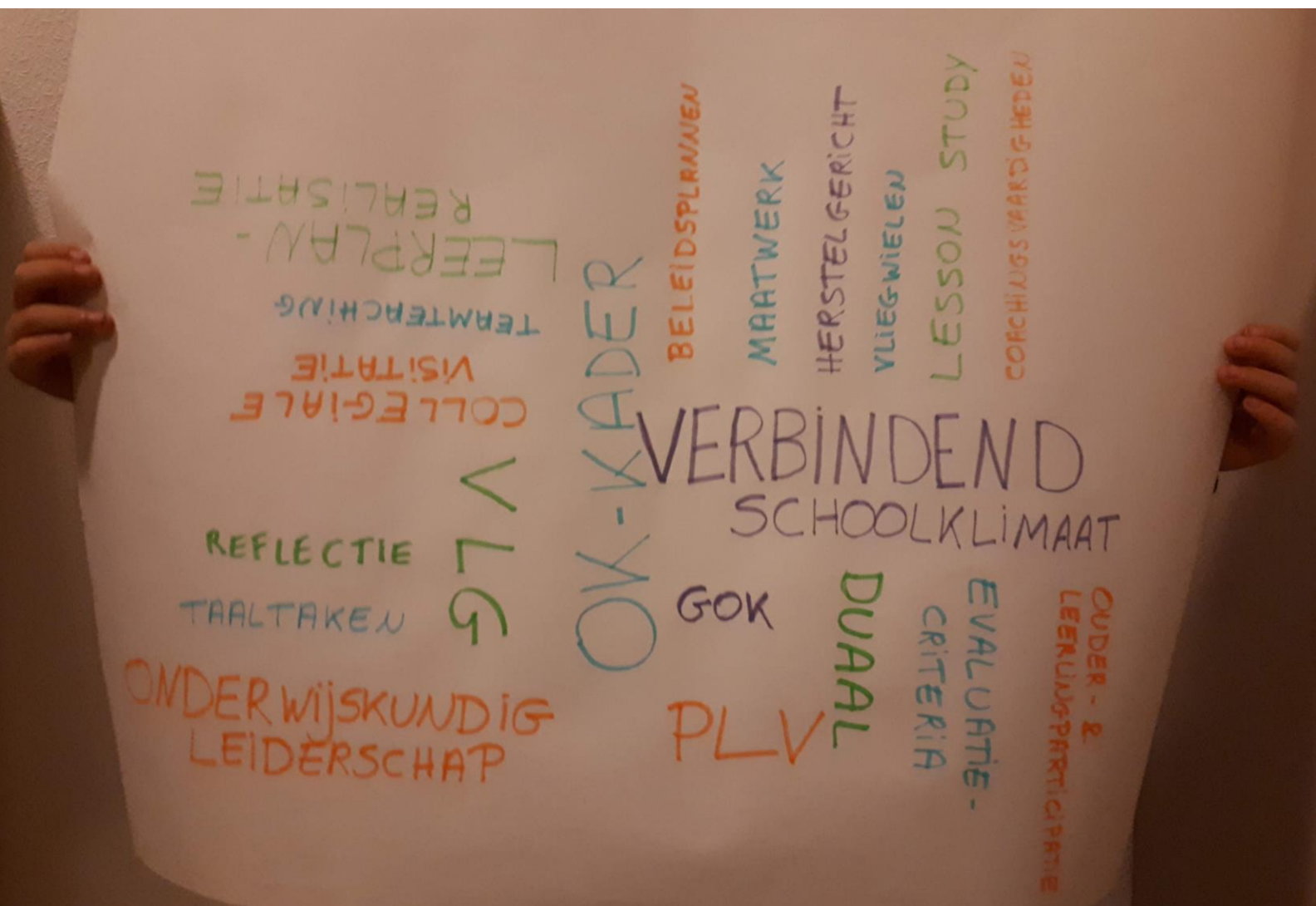


Provinciaal Onderwijs Vlaanderen

pedagogische begeleidingsdienst



JAARVERSLAG

2017-2018



PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Middelen	5
2.1	<i>Personeelsomkadering: middelen</i>	5
2.2	<i>Personeelsomkadering: inzet middelen</i>	5
2.3	<i>Subsidies</i>	6
3	Bereik	7
3.1	<i>Bereikte scholen en centra</i>	7
3.2	<i>Begeleidingstijd</i>	9
4	Evaluatief syntheseverslag	10
4.1	<i>Ondersteuning van de onderwijsinstellingen bij de realisatie van het pedagogisch of agogisch project en van de CLB's bij de realisatie van hun eigen missie en begeleidingsproject</i>	10
4.2	<i>Ondersteuning van de onderwijsinstellingen bij het bevorderen van hun onderwijskwaliteit en van de CLB's bij de kwaliteit van hun leerlingenbegeleiding en bij hun ontwikkeling tot professionele lerende organisatie.</i>	11
4.3	<i>Ondersteuning bij het uitwerken van de aangegeven actiepunten na een doorlichting</i>	21
4.4	<i>Onderwijsinnovaties aanreiken, stimuleren en ondersteunen</i>	23
4.5	<i>Aanbodgerichte nascholingsactiviteiten aanreiken</i>	29
4.6	<i>Met onderwijsactoren overleggen over onderwijskwaliteit</i>	32
4.7	<i>Participeren aan aansturing of opvolging van ondersteuningsinitiatieven van de Vlaamse Regering</i>	33
4.8	<i>In het kader van zorgbreed en kansrijk onderwijs een globaal leerkracht- en teamgericht professionaliseringstraject en –structuur uitbouwen teneinde leerkrachten(teams) de competenties te laten verwerven in het werken naar een meer inclusieve school in een proces van verbindend samenwerken</i>	38
4.9	<i>Versterken van de taalvaardigheid en van het talenbeleid Nederlands en moderne vreemde talen</i>	41
4.10	<i>Samenwerking volwassenenonderwijs</i>	44
5	Extra detachering Project Taal en Kansenbeleid	52
6	Leerplannen	53
6.1	<i>Samenwerking op het vlak van leerplanconcept en modaliteiten</i>	53
6.2	<i>Samenwerking rond concrete leerplannen</i>	53
6.3	<i>Samenwerking rond leerplanontwikkeling in het kader van de modernisering van het secundair onderwijs</i>	53
7	Evaluatie PBD-POV – opvolging aanbevelingen commissie Monard	56
8	Professionalisering, onderzoek en internationalisering	57
8.1	<i>Professionalisering van het POV-team</i>	57
8.2	<i>Professionalisering – internationaal</i>	58

	3
8.3 <i>Onderzoek</i>	58
8.4 <i>Internationalisering – projecten in samenwerking met internationale partners</i>	59
9 Effectiviteit	61
10 Opvolging begeleidingsplan 2015-2018	63
11 Beleidsaanbevelingen	65
11.1 <i>Onderzoek</i>	65
11.2 <i>Zichtbaar lerende leerling</i>	65
11.3 <i>Tijd en ruimte voor vernieuwing</i>	65

1 INLEIDING

Dit begeleidingsverslag is het syntheseverslag van onze realisaties in het schooljaar 2017-2018 en tegelijkertijd ook een reflectief en illustratief eindverslag van ons begeleidingsplan 2015-2018. Zoals de visitatiecommissie onder leiding van Georges Monard in januari 2018 ook opgemerkt en gewaardeerd heeft, zijn we als PBD meer aanwezig op de werkvloer – en dit in elke provinciale school of centrum. Met het OK-kader als leidraad gaan we de professionele dialoog aan met alle vakgroepen, een dialoog die volgend schooljaar verder gezet wordt en met de eindtermen 1^e graad een nog intensievere dynamiek krijgt qua ondersteuning van onze leraren.

Als kapstok voor dit eindverslag gebruikten we de structuur van ons begeleidingsplan, namelijk de decretale en aanvullende opdrachten - weliswaar vertaald in doelstellingen.

Alle ondersteuningsinitiatieven die werden gebundeld in dit verslag konden we samen met alle begeleiders realiseren. Recht uit het hart willen we dan ook alle collega's bedanken voor het vele werk, hun inzet en passie, hun betrokkenheid bij de scholen en centra, het bij elkaar brengen én individueel ondersteunen van leraren en leidinggevenden.

2 MIDDELEN

2.1 PERSONEELSOMKADERING: MIDDELEN

<i>Omkadering pedagogisch adviseur</i>	
Basisonderwijs	0
Secundair - volwassenenonderwijs	8 halftijdse equivalenten ¹
CLB	1 halftijdse equivalent
<i>Omkadering pedagogisch begeleider (artikel 17)</i>	
Basisonderwijs	0
Secundair - volwassenenonderwijs	3,5 voltijdse equivalenten
CLB	0
<i>Personeelsomkadering vanuit andere decreten</i>	
Engagement gelijke onderwijskansen	1 halftijds equivalent
Engagement vorming en ondersteuning schoolbesturen	1 halftijds equivalent
POC	0
CODO	4,55 voltijdse equivalenten ²
GEKO Brussels hoofdstedelijk gewest	1 voltijds equivalent
<i>Aanvullende werkingsmiddelen (voor de ondersteuning van gelijke onderwijskansenbeleid, SNPB en extra ondersteuning volwassenenonderwijs)</i>	
Basisonderwijs	0
Secundair- volwassenenonderwijs	3,4 voltijdse equivalenten
CLB	0
Compententiebegeleiders	1,6 voltijdse equivalenten ³
<i>Subsidie dossierbeheer netoverschrijdende projecten</i>	
Toll-net	1 voltijds equivalent
Implementatie van het opleidingstraject ICT	0
IWT Alo!	1 voltijds equivalent

2.2 PERSONEELSOMKADERING: INZET MIDDELEN

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen hanteert de volgende principes voor het maximaal evenredig en flexibel inzetten van personeelsmiddelen voor de ondersteuning van haar scholen en centra op het werkterrein:

- POV kiest heel bewust voor een horizontale organisatiestructuur om overhead te vermijden.
- POV zet in op het slim organiseren van haar eigen interne werking. POV gaat op een flexibele manier om met inzet van personeelsmiddelen om zo specifieke en wisselende expertise binnen het team aan te stellen; op die manier worden in de CODO-financiering voltijds equivalenten benut ter ondersteuning van onze secundaire scholen.

¹ Eén halftijds equivalent wordt omgezet in een pedagogisch-coördinator voor de functie van directeur Provinciaal Onderwijs Vlaanderen

² Stand van zaken op 1 januari 2018

³ Stand van zaken op 1 januari 2018

- De verhouding volwassenenonderwijs en voltijds onderwijs in het genereren van middelen respecteert POV in de concrete inzet van haar personeelsmiddelen: 1/4e volwassenenonderwijs en 3/4e leerplichtonderwijs.

Het personeelsbestand van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen is redelijk evenwichtig en gevarieerd, zowel qua leeftijd als qua geslacht.

De verdeling man-vrouw bedraagt 40% versus 60%. Hiermee volgen we de tendens van de verdeling in het Vlaams onderwijs qua geslacht.

2.3 SUBSIDIES

Werkingsmiddelen Provinciaal Onderwijs Vlaanderen 2017-2018	
Werkingsmiddelen pedagogische begeleidingsdienst	€ 330 111,29
Werkingsmiddelen nascholingsdienst	€ 28 226,86
Totaal	€ 358 338,15

Voor het schooljaar 2017-2018 ontving Provinciaal Onderwijs Vlaanderen € 358 338,15 aan werkingsmiddelen voor de werking van de pedagogische begeleidingsdienst en de nascholingsdienst. De werkingsmiddelen van de pedagogische begeleidingsdienst bestaan uit reguliere werkingsmiddelen, aanvullende werkingsmiddelen voor de ondersteuning van het gelijke onderwijskansenbeleid, aanvullende werkingsmiddelen vanuit de ontbonden vzw SNPB, aanvullende werkingsmiddelen voor de ondersteuning van het volwassenenonderwijs en aanvullende werkingsmiddelen voorrangbeleid Brussel.

3 BEREIK

3.1 BEREIKTE SCHOLEN EN CENTRA

De PBD van POV streeft naar een **100% bereik** van onze (en de aangesloten) scholen en centra. Bereikte scholen en centra vullen wij in als scholen en centra waarmee we intensief SAMENwerken, concreet meer dan 20 contacturen⁴ ondersteuning bieden, begeleiding en vorming geïntegreerd.

Deze ondersteuning gebeurt in een heel aantal verschillende concrete vormen:

- begeleidingstrajecten op vraag én op maat van de school/het centrum,
- via casusbegeleiding in het kader van inclusiever onderwijs,
- via een aanbod van netwerken van directies, leerlingenbegeleiders en leraren,
- via seminars voor directies,
- via een aanbod van projecten zoals collegiale visitaties en starters- en coachcafés,
- via aangeboden vorming en ondersteuning rond STEM, teamteaching, Lesson Study en CLIL,
- via praktijkonderzoek,
- via supervisiesessies,
- via netoverschrijdende ondersteuningsinitiatieven.

We durven deze 100% bereik naar voren te schuiven omdat we ons ook bewust zijn dat we aan de randvoorwaarden (of kritieke succesfactoren) voldoen om dit streefcijfer te kunnen benaderen:

- Nabije relatie met de klanten door de kleinschaligheid van onze organisatie als troef uit te spelen, en tegelijkertijd toch voldoende afstand om kritische vriend te blijven;
- Directies niet 'loslaten', hen continu betrekken en jezelf uitnodigen;
- Intakegesprekken met daaraan gekoppeld begeleidingsovereenkomsten waarin o.m. doelstellingen, beoogde resultaten en betrokken actoren geëxpliciteerd worden.

Het al dan niet bereiken van scholen en centra is natuurlijk slecht één dimensie van bereik. Binnen die scholen en centra, **hoeveel personeelsleden bereiken we** dan. Al enkele jaren lijsten we de deelnemers op per bijeenkomst per netwerk en beschrijven we de participanten van de trajecten en projecten in de ondersteuningsovereenkomsten (of het een kernteam betreft, welke vakgroep,...). Sinds het schooljaar 2017-2018 gaan we nog een stapje verder: we brengen per traject of project de participanten individueel in kaart in Excel-bestanden.

Een derde dimensie qua bereik is voor ons het **gedifferentieerd ondersteunen**. Voordien garandeerden wij één traject per school/centrum. Intussen zijn we geëvolueerd tot – afhankelijk van de beginsituatie – het op maat inspelen op de ondersteuningsnoden van de scholen en centra. Dit betekent dus dat sommige scholen en centra intensiever begeleid worden dan andere. Hierop is ook ons **3-schakelmodel** (school – schoolbestuur – PBD) gebaseerd, een realisatie van tijdens het schooljaar 2017-2018 waarop we fier zijn. In functie van de versterking van de verdere kwalitatieve uitbouw van onze provinciale scholen, slaan schoolbesturen, scholen en de pedagogische begeleidingsdienst van POV de handen in elkaar. Samen zetten we een werking op in functie van vroege detectie van eventuele problemen/uitdagingen in scholen en bijgaande passende begeleiding. Op die manier wil het provinciaal onderwijs zich sterker op de Vlaamse kaart zetten als kwaliteitsvol onderwijs.

Het drieschakelmodel zien we namelijk als dé garantie bij uitstek op een open en veilige omgeving om aan kwaliteitsverbetering te doen. De school, het schoolbestuur en de PBD zijn samen actoren in kwaliteitsverbetering. Als één schakel zou ontbreken, wordt de ketting naar meer kwaliteit

⁴ Onderzoek Vanderlinde, Merchie, Tuytens en Devos over indicatoren van effectieve professionaliseringsinitiatieven

doorbroken. Tijdens een open gesprek gaan de drie betrokken partijen samen op zoek naar verbeteringsacties en bijpassende begeleiding. Hiervan wordt een begeleidingsovereenkomst met meetbare doelen opgemaakt en ondertekend door de drie partijen. Om de zes maanden komen de school, het schoolbestuur en de PBD opnieuw samen in functie van de opvolging van de vastgelegde verbeteringsacties en de evaluatie van de bijgaande begeleiding. Indien nodig worden de verbeteringsacties en bijgaande begeleiding bijgestuurd. De monitoring per zes maanden eindigt wanneer de verbeteringsacties gerealiseerd zijn.

Gezien het debat over de dodehoekscholen of ‘failing schools’, met name de scholen of centra die onder de radar van de PBD blijven, vinden we het absoluut de moeite om het bereik jaarlijks in kaart te brengen en een indicator van 100% bereik naar voren te schuiven. We zijn dan ook uitermate tevreden dat we met al onze initiatieven vorig schooljaar **100% van onze scholen en centra bereikten**.

Via een traject of pilootproject, dus minstens 20 contacturen, bereikten wij in het schooljaar 2017-2018

- 89% van de secundaire scholen;
- 75% van de centra deeltijds onderwijs;
- 80% van de centra volwassenenonderwijs.

Bovendien namen alle secundaire scholen, alle deeltijdse centra en alle centra voor volwassenenonderwijs deel aan één of meerdere door de PBD georganiseerde leernetwerken.

De uitdaging is dus verschoven van het bereiken van al onze scholen (de 100% hebben we verworven, al zal het een uitdaging blijven deze te behouden) naar het vergroten van het bereik binnen onze scholen en centra. Het ‘bereik’ is slechts een onderdeel van de effectiviteit van een PBD. We zoomen ook in op de effectiviteit van ondersteuningsinitiatieven in scholen en centra binnen een bepaalde periode, rekening houdend met de ‘ruis’ van externe factoren waarop de PBD geen grip heeft.

Om de kwantitatieve gegevens te kunnen interpreteren, schetsen wij graag onze directe ‘klanten’:

- 5 schoolbesturen
- 27 secundaire scholen + 1 aangesloten secundaire school
- 4 centra deeltijds onderwijs + 4 stedelijke centra DBSO5
- 10 centra voor volwassenenonderwijs
- 2 CLB⁶
- 2 kleuter-/basisscholen⁷
- 6 scholen buitengewoon onderwijs⁸

Om competenties gerichter te kunnen inzetten, is sinds maart 2007 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de pedagogische begeleidingsdienst van het **Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG)**. In deze overeenkomst is afgesproken dat OVSG de pedagogische begeleiding van de provinciale basisscholen en provinciale scholen voor buitengewoon secundair onderwijs op zich neemt. De pedagogische begeleidingsdienst van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen staat in voor de begeleiding van de vier stedelijke centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs. Provinciaal Onderwijs Vlaanderen en OVSG hebben doorheen de jaren hun samenwerking nog verder ontwikkeld. Sinds 2015 werken we onder meer samen rond de prioritaire nascholing Expeditie M. Vanaf september 2017 hebben OVSG en POV hun samenwerking verder verankerd in de ondersteuning van het

⁵ Via een structurele samenwerkingsovereenkomst ondersteunt de begeleidingsdienst van OVSG reeds enkele jaren het provinciaal basis- en buitengewoon onderwijs en de begeleidingsdienst van POV het stedelijk deeltijds onderwijs. Dit om gerichter expertise te kunnen inzetten en omwille van efficiëntie-winst.

⁶ Begeleid door POC (samenwerking OVSG en POV)

⁷ Begeleid door de begeleidingsdienst van OVSG

⁸ Idem

volwassenenonderwijs en het secundair technisch en beroepsonderwijs. We werken dan in het bijzonder samen rond dual leren, vakdidactische leergemeenschappen, NT2 en startende leraren. Op die manier willen we bewust de kwaliteit en het bereik van onze begeleiding verhogen, efficiëntiewinsten boeken en de draagkracht van onze medewerkers bewaken.

3.2 BEGELEIDINGSTIJD

In het schooljaar 2017-2018 hebben we een streefcijfer gekoppeld aan 'het aanwezig zijn van begeleiders op de klasvloer': 60% of 3 op 5 werkdagen. We gaan hierover met het team in gesprek en als nodig, passen we de opdracht aan zodat wij optimaal onze begeleidingstijd kunnen inzetten ten voordele van onze scholen en centra.

4 EVALUATIEF SYNTHESVERSLAG

4.1 ONDERSTEUNING VAN DE ONDERWIJSINSTELLINGEN BIJ DE REALISATIE VAN HET PEDAGOGISCH OF AGOGISCH PROJECT EN VAN DE CLB'S BIJ DE REALISATIE VAN HUN EIGEN MISSIE EN BEGELEIDINGSPROJECT

Decretale opdracht 1 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV inspireert en ondersteunt scholen en centra bij de concretisering van de missie, waarden en ambities van het provinciaal onderwijs en het pedagogisch project van het schoolbestuur in een schooleigen visie en beleid.
2. De begeleidingsdienst van POV modereert het proces waarbij scholen en centra strategische projecten realiseren.
3. De begeleidingsdienst van POV vertaalt samen met scholen en centra hun strategische doelen naar operationele doelen, maakt samen een planning op en neemt een coachende rol op bij de uitvoering.

In het schooljaar 2017-2018 organiseerden we voor het eerst een **meerdaagse voor school-/centrumteams**. Tijdens deze meerdaagse – waarbij alle (provinciale) scholen en centra met uitzondering van één – aanwezig waren hebben we gefocust op de onderwijsleerpraktijk en ook het beleid hierrond. Een onderwijskundig beleid dat bestaat uit een evenwichtige mix van ondersteuning, coaching van leraren enerzijds en het opvolgen van gemaakte afspraken, het monitoren van het proces anderzijds. De deelnemers hebben elkaar hun beleid voorgesteld a.d.h.v. een leidraad en elkaar feedback gegeven.



MariekeVNieuwenh... · 20/10/17 ✓

OK-meerdaagse aan parel vd kust
#schoolteams #inspectie2.0 100
deelnemers SO en DBSO Weinig
zee, veel schalen!
#onderwijskundigbeleid



Ik heb inzicht gekregen en inzicht verworven in het OK-kader en inspectie 2.0



Ik ben me bewust van de uitdagingen m.b.t. onderwijskundig leiderschap (zowel ondersteuning als monitoring) als kwaliteitsverwachting



Ik ben geïnspireerd door voorbeelden van collega scholen en centra om de kwaliteitsbewaking m.b.t. de afstemming van het aanbod/onderwijsleerpraktijk en de evaluatie op het leerplan verder vorm te geven.



grietmathieu @griet... · 13/03/18 ✓

Pti Hamme actief aan het werk met visie en missie : technisch sterk!

@POV_onderwijs



Vanuit het referentiekader OnderwijsKwaliteit (OK-kader) gekoppeld aan het PLV (provinciaal leiderschapsvenster, zie ook hoofdstuk 4.5) voeren we **in scholen en centra** een professionele dialoog over het (onderwijskundig) beleid en de kwaliteitsontwikkeling met een (uitgebreid) directieteam.

Deze uitbreiding kan bijvoorbeeld bestaan uit de (leden van de) pedagogische raad. Het blijft niet bij dialogeren alleen, via allerlei methodieken (o.a. fotovoices) brengen we dit beleid visueel in kaart en stellen we prioritaire actiepunten naar de toekomst toe. We

stimuleren scholen en centra gebruik te maken van data uit het schoolprofiel bij het vormgeven van doelen en acties in hun beleidsplannen.

Deelnemende scholen en centra:

- Secundair onderwijs: PTI Hamme, PTI Eeklo, PTI Zottegem, PTI Ninove, De Wijnpers, Kunsthumaniora Hasselt, PTS campus Boom, PM Gent, PIVA Oudenaarde;
- Volwassenenonderwijs: Het Perspectief PCVO, CVO Provincie Antwerpen, CVO Sopro en CVO Toekomstonderwijs, PCVO Moderne Talen Hasselt;
- Deeltijds beroepssecundair onderwijs: CLW Gent, CLW Lommel, CLW Boom-Mechelen-Kapellen.

4.2 ONDERSTEUNING VAN DE ONDERWIJSINSTELLINGEN BIJ HET BEVORDEREN VAN HUN ONDERWIJSKWALITEIT EN VAN DE CLB'S BIJ DE KWALITEIT VAN HUN LEERLINGENBEGELEIDING EN BIJ HUN ONTWIKKELING TOT PROFESSIONELE LERENDE ORGANISATIE.

Ondersteuning door (verdere explicitering decretale opdracht 2):

- netwerkvorming te bevorderen en netwerken te ondersteunen;
- leidinggevenden te ondersteunen of te vormen;
- de beroepsbekwaamheid van de personeelsleden te ondersteunen binnen een instelling en instellingsoverstijgend, met bijzondere aandacht voor beginnende personeelsleden en personeelsleden met specifieke opdrachten;
- het beleidsvoerend vermogen van instellingen te versterken;
- de kwaliteitszorg van instellingen te ondersteunen.

Decretale opdracht 2 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV faciliteert en stimuleert het collectief leren.
2. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leidinggevenden, coördinatoren, leraren en administratief personeel.
3. De begeleidingsdienst van POV bouwt samen met senior leraren en leidinggevenden een school-/ centrameigen ondersteuningsstructuur uit voor startende leraren.
4. De begeleidingsdienst van POV bouwt samen met scholen en centra een kwaliteitszorgsysteem (verder) uit.

Doel 1: de begeleidingsdienst van POV faciliteert en stimuleert het collectief leren.

De begeleidingsdienst van POV stimuleert en faciliteert al sinds vele jaren netwerkvorming. Zo organiseren we **netwerken zowel voor leidinggevenden als voor leraren**.

Zo zijn er **netwerken voor leidinggevenden per onderwijsniveau: SO, DBSO en VO**.

- De leden van het netwerk SO en DBSO gingen in oktober 2018 tijdens de **meerdaagse voor school- en centrumteams** samen aan de slag met het nieuwe **OK-kader**. De focus lag op de onderwijsleerpraktijk: hoe vakgroepen/leraren ondersteunen bij het afstemmen van lespraktijk, materiaal en evaluatie op de leerplandoelen, bij het differentiëren en activerend lesgeven, bij het organiseren en formuleren van feedback,... Twee terugkomdagen (december/maart) stonden eveneens in teken van het OK-kader: hoe een doelgericht professionaliseringsbeleid en -cultuur (verder) vormgeven? En wat zeggen onderzoekers en experts over professionalisering? En hoe vertalen we dit naar de praktijk. Tijdens tweede terugkomdag werden ervaringen gedeeld m.b.t. het OK-kader en inspectie 2.0.
- Voor het netwerk SO werden in 2017-2018 twee **intervisiemomenten** georganiseerd.
- Het netwerk DBSO is in 2017-2018 drie keer samengekomen. Ook dit schooljaar stond **duaal** leren hoog op de agenda, net zoals de plaats van het DBSO in het toekomstige onderwijslandschap. Er werd ook uitgewisseld over hoe om te gaan met anderstaligen of ex-OKAN'ers op de praktijkvloer. Voorbeelden van PTS CLW Maasmechelen en een CLW van een ander net werden uitgediept. Het netwerk gaf ook input bij de overheid over de aanloopfase.
- Het **netwerk VO** kwam in het schooljaar 2017-2018 vier keer samen. Op dit netwerk worden de directeurs, adjuncten, technisch adviseurs en coördinatoren VO uitgenodigd. De groep maakte dankzij de onderwijsinspectie kennis met de nieuwe vorm van doorlichten. De inspectie gaf ook een lezing over de bronnen die een rol speelden bij het ontstaan van het referentiekader voor onderwijskwaliteit. De deelnemers leerden van elkaar: zo deelde Het Perspectief de ervaringen met de proefdoorlichting. PCVO Limburg stelde hun model om leerplanrealisatie te bewaken en hun evaluatiepraktijk voor. Daarnaast werd er tijd gemaakt voor een focusgesprek op basis van de enquête die onze stagiaire Jill Jamin afnam met als onderwerp "wat laat batterijen van directeurs leeg lopen en wat laadt ze op". Van 21 tot 23/02/2018 werd de jaarlijkse meerdaagse georganiseerd. Tijdens deze meerdaagse kregen de deelnemers zicht op de kwaliteitsverwachtingen m.b.t. professionaliseringsbeleid en maakten ze kennis met enkele wetenschappers die onderzoek gedaan hebben naar leren en de effectiviteit ervan. Bovendien werden afspraken gemaakt over het organiseren van lerende netwerken AAV, NT2, vreemde talen, praktijkgerichte vakken en ICT.

"Zeer goede organisatie!"

"Goed beeld gekregen van OK-kader"

"(te) zwaar programma, wel afwisselend"

"Toffe POV-ploeg, makkelijk aanspreekbaar"

"Heeft goed gedaan aan ons schoolteam"

"Ons team heeft tijdens de 3-daagse veel bijgeleerd en al nagedacht over hoe de 'vertaalslag' te maken naar alle personeelsleden."

"Collegiale, warme sfeer"

"Veel kunnen leren van aanpak andere scholen"

Evaluatie meerdaagse Blankenberge



grietmathieu @griet... · 23/02/18 ✓

een geslaagde tweedagse met het volwassenenonderwijs - een lerende cultuur over de centra heen in onze drie provincies - daar zetten we op in!



Naast de netwerken voor leidinggevendenden organiseert POV ook **netwerken voor leraren PAV**.

Begeleiding in cijfers

23 deelnemende scholen aan netwerken PAV (netwerk PAV ICT i.s.m. OVSG)

⇒ *gemiddeld 15 deelnemers/bijeenkomst*

8 deelnemende centra deeltijds aan netwerk PAV DBSO

⇒ *gemiddeld 8 deelnemers/bijeenkomst*

- In de netwerken PAV en PAV-DBSO werd een **vakdidactische leergemeenschap** (VLG) opgestart onder leiding van professor Wouter Schelfhout. Zo werden de netwerken nog doelgerichter: enerzijds lieten we de deelnemers kennismaken met de methodiek en anderzijds werden ze gestimuleerd om in hun school/centrum binnen hun vakgroep PAV een vakgroep als leergemeenschap (VGL) op te zetten. Door de deelnemers de stappen zelf te laten uitvoeren en dus te laten ervaren, zijn ze klaar om in hun vakgroep deze methodiek te installeren. Zij worden als het ware zelf procescoach.



Youri Vande Sande · 2/03/18

Vandaag gestart met 18 procescoaches in spe om een vakdidactische leergemeenschap in hun school te installeren voor het supertoffe vak PAV.

[#samenontwikkelen](#) [#VLG](#) [#VGL](#)
[@POV_onderwijs](#) [#GOALL](#)
[#netwerkPAV](#)

1 2 5

In het **netwerk PAV** hebben de leraren ook samen evaluatiefiches ontwikkeld rond spreken en schrijfvaardigheid.

Voor de doelgroep PAV-leraren in DBSO is een apart **netwerk PAV DBSO** voorzien aangezien zij voor specifieke uitdagingen staan gezien hun eigen structuur van leren en werken en zij dus meerdere uren na elkaar aan dezelfde leerlingen PAV geven. De leden werkten een klasproject uit na input gekregen te hebben over wat projectmatig werken inhoudt.

- Het **netwerk PAV-ICT – in samenwerking met OVSG** – richtte zich tot leerkrachten PAV en ASV. Tijdens het schooljaar 2017-2018 waren er twee netwerkbijeenkomsten, waarbij de deelnemers zich geprofessionaliseerd hebben op het vlak van 'ICT en leren' gekoppeld aan de PAV-leerplandoelen. ICT-tools, een visie op 'ICT en leren', innovatieve werkvormen, evaluatie instrumenten zoals quality rubrics kwamen aan bod.

De eerste bijeenkomst ging door in het Future Classroom Lab te Brussel. De deelnemers maakten kennis met (STEM) technologieën zoals Lego robotica en 3D-printers. Er werd gereflecteerd over de haalbaarheid van deze state-of-the-art technologieën in de realiteit van de PAV klaspraktijk. De tweede sessie ging door in een van de deelnemende scholen. Er werd aan professionele uitwisseling gedaan, o.a. via toepassingen in de cloud en er werd door middel van een professionele dialoog gefocust op de evaluatie van PAV-ICT-gerelateerde doelen.

MariekeVNieuwenhuyze heeft getweet



Youri Vande Sande @yourivs · 21 feb. 2017

28 leerkrachten PAV gaan netwerken @HotelschoolGent @POV_onderwijs
[@OVSG](#) [#ICT-integratie](#) [#apps](#) [@ForAllRubrics](#) [#FlippingTheClassroom](#) [#iMovie](#)

2 5

POV organiseert eveneens een **netwerk voor leerlingenbegeleiders**. Tijdens 2017-2018 werden 4 netwerkdagen voor leerlingenbegeleiders georganiseerd. Bedoeling was vooral om hen te versterken in hun professionele identiteit en als netwerk ervaringen en expertise te delen en uit te wisselen, ook m.b.t. casussen. We werkten aan actuele thema's zoals de leerlingenbegeleiding binnen het OK-kader, binnen inspectie 2.0 en de vernieuwingen volgens het decreet. Daarom gaven

we hen ook een basiscursus coaching, zodat leerlingenbegeleiders in hun nieuwe rol als ondersteuner van leraren zich gesterkt voelen. We werkten aan het uitbouwen van een verbindend schoolklimaat door te werken rond proactieve cirkels en herstelgericht werken. Om leerlingen beter te begrijpen in dit kader nodigden we Dominique Roos uit als gastspreker. Zij bracht inzicht in de adolescentiepsychologie van jongeren.

Voor wat het **volwassenenonderwijs** betreft, zette POV ook in op netwerking:

- Vertegenwoordigers (adjunct-directeurs, coördinatoren, lesgevers) van alle PCVO's met onderwijsbevoegdheid voor het studiegebied NT2 werden uitgenodigd om aan het **lerend netwerk NT2** te participeren. De systemen en modellen die gebruikt worden om na te gaan of de basiscompetenties geëvalueerd worden, werden aan elkaar voorgesteld. We focusten ook op leerplanstudie. Als voorbeeld lichtte CVO Sopro de werking "leerplan lezen" toe.
- Vertegenwoordigers nl. adjunct-directeurs, coördinatoren, lesgevers van alle PCVO's met onderwijsbevoegdheid voor het studiegebied **talen** worden uitgenodigd om aan het lerend netwerk talen te participeren. Het is de bedoeling om good practices uit te wisselen, ervaringen te delen en samen materiaal te ontwikkelen. Gestart werd met het aan elkaar voorstellen van goede voorbeelden van breed evalueren (proces- en productevaluatie). Volgend schooljaar zal de focus liggen op het ontwikkelen van scorewijzers en taaltaken.

Naast netwerken zet de begeleidingsdienst van POV ook in op de professionaliseringsmethodiek van **collegiaal hospiteren en collegiaal visiteren**. Deze laatste is een methodiek die voor het secundair en volwassenenonderwijs binnen POV is ontwikkeld, voortbouwend op bestaande wetenschappelijke kaders.

PIVA ANTWERPEN – COLLEGIAAL HOSPITEREN

De pedagogische studiedag werd ingevuld met 'collegiaal hospiteren': leraren gingen over het muurtje kijken bij collega's in andere scholen. Om diepgaander leren mogelijk te maken werd een focus gekozen: vakdidactische thema's, leerlingenbegeleiding, omgaan met specifieke noden, ... Vanuit de begeleidingsdienst ondersteunden we met het ontwikkelen van een kijkwijzer en een deontologische code.



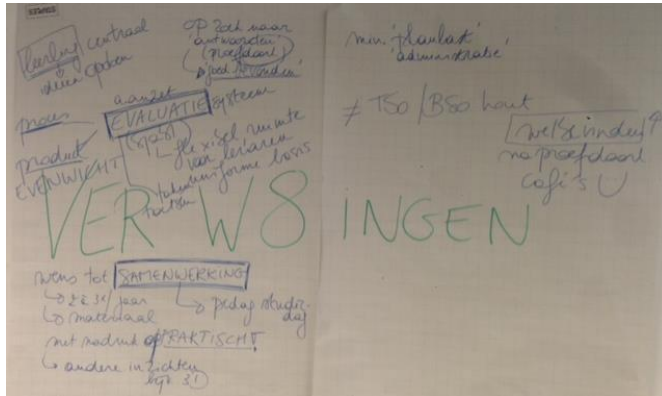
Begeleiding in cijfers

*5 deelnemende provinciale scholen SO aan **collegiale visitatie Hout**
2 deelnemende provinciale centra VO aan **collegiale visitatie NT2**
5 deelnemende provinciale schoolbesturen aan **collegiale visitatie schoolbesturen***

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen heeft reeds jarenlang ervaring met **collegiale visitatie** waarbij speciaal daartoe gevormde teams van leraren en leidinggevendenden van drie of meer scholen

beurtelings bij elkaar 'op bezoek' komen om info te verzamelen over de kwaliteit van de bezochte school m.b.t. een aantal geselecteerde focusdomeinen en aanbevelingen formuleren. De effecten van deze begeleidingsmethodiek zijn reeds aangetoond en een recent praktijkonderzoek (2018) van Joke Janssens (PBD POV) inspireerde ons om de methodiek verder te optimaliseren.

De PBD schreef een artikel over hoe OK-proof collegiale visitatie als professionaliseringsmethodiek is: *Is collegiale visitatie een OK-hefboom?* in *De rol van externen bij kwaliteitszorg; vreemde ogen doen spreken*, Politeia: 2017.



eindtermen. Daarom hebben we ervoor geopteerd om voor deze collegiale visitatie hout slechts één focusdomein te selecteren, met name leerplanrealisatie. 1 nacht, 2 dagen. Dag 1 gingen vakgroepen of teams van leraren hout van vier scholen leren van en met elkaar, gestructureerd en diepgaand. Dag 2 gingen de vakgroepen hout van de verschillende scholen doelgericht aan de slag.

Er werd een engagementsverklaring opgesteld waarbij deze vakgroepen Hout tijdens schooljaar 2018-2019 zullen samenwerken.

Ga naar

sites.google.com/pov.be/colvishout/homepage voor meer info i.v.m. collegiale visitatie hout.

Ook de **collegiale visitatie schoolbesturen** was nieuw in 2017-2018. De doelstellingen van het project zijn:

- duurzaam verankeren van een visie op onderwijskundig leiderschap in een uitgeschreven concept op basis van het OK-kader en dit onderbouwd met literatuur
- de samenhang tussen alle initiatieven m.b.t. leiderschap beter organiseren en coördineren over de provinciegrenzen heen.
- het ontwerpen van een eerder modulaire continuümopleiding van starters, directeurs en ten slotte expert-directeurs
- het concept van coaching op basis van draagkracht verder conceptualiseren

Bovenstaande doelstellingen werden in 2016-2017 bij de schoolbesturen van de 5 Vlaamse provincies afgetoetst. Het leidde tot het voornemen om met de uitvoering hiervan in 2017-2018 van start te gaan via een meerdaagse, die gevolgd wordt door een collegiale visitatie schoolbesturen. Er werd een

Leerplanrealisatie... een ho(u)t item?

Het referentiekader OnderwijsKwaliteit en de daarop afgestemde inspectie 2.0 legt de focus op het realiseren van de

"Concept en uitwerking was heel goed voorbereid en uitgewerkt met het nodige enthousiasme. Er zijn concrete resultaten uitgekomen om alles verder uit te werken."

"Geweldig initiatief om als provinciaal onderwijs sterker te staan"

"Zeer mooie en goede opvang. Tip: blijf de realisatie verder opvolgen."

"De voorbeelden waren zeer goed uitgewerkt. Het zal nog wel verder moeten uitgewerkt worden en opvolging zal nodig zijn. Dank u."

"Voor mij is duidelijker wat doorlichting wenst"

Evaluaties COLVIS Hout



grietmathieu @grietmathieu · 02 mrt. ✓

Collegiale visitatie provinciale schoolbesturen in Limburg -sterke vorm van leren- dank voor het warm onthaal @POV_onderwijs



1

3



akkoord bereikt over volgende focusdomeinen: algemeen beleid en strategische keuzes, personeelsbeleid, preventie-veiligheid-duurzaamheid. Per schooljaar zal 1 provinciebestuur bezocht worden: de provincie Limburg heeft als eerste de deuren opengezet voor de collega schoolbesturen.

Doel 2: de begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leidinggevendenden, coördinatoren, leraren en administratief personeel.

LEIDINGGEVENDEN

Sinds 2016-2017 zetten we op POV aanzienlijk in op het **coachen van directies**. Een begeleider met jarenlange ervaring als directeur coacht de startende directeurs individueel. Een startende directeur wordt bij POV gedefinieerd als een persoon die maximum één jaar aan de slag is (al kan daar op vraag ook van afgeweken worden).

Belangrijk is dat er een veilige omgeving wordt gecreëerd. De coachee moet in alle vertrouwen met de coach kunnen spreken. De coach gaat dan ook steeds zelf op bezoek bij de startende directeur.

De coach coachte in 2017-2018 Ingrid (CLW PTS Boom-Mechelen-Kapellen), Julie (PIVA), Bart (PIBO Tongeren), Johan (PM Diepenbeek), Filip (PTI Ninove), Peter (PCVO Limburg) en Sonja (PCVO Voeren)

Het initiatief wordt door onze directies gesmaakt. De directies die reeds meer dan één jaar als directeur actief zijn worden ondersteund via intervisie-sessies.

LERAREN

De voorbije jaren hebben we – met succes – sterk geïnvesteerd in **ondersteuning PAV** zowel via netwerken PAV als intensieve begeleiding van vakgroepen PAV – ter plaatse – in de scholen en centra deeltijds. We stellen vast dat onze scholen goede resultaten neerzetten op de klasvloer.

PTI ZOTTEGEM

Binnen de vakgroep PAV zijn we aan de slag gegaan met de actiepunten van de doorlichting. We stelden een meerjarenactieplan op. Als eerste pakten we de leerplanrealisatie aan, we bekeken hoe we de lessen meer kunnen afstemmen op de leerplandoelen. Als tweede punt ijverden we ervoor om een PAV-lokaal te voorzien en in te richten. Als laatste punt bekeken we hoe we de onderwijsorganisatie konden bijsturen naar lesgeven in blokken. De volgende schooljaren pakken we nog de leerlijnen aan, de evaluatiecriteria, afstemming onderwijsbehoeften en het geven van feedback.

CLW GENT

Met de vakgroepen PAV, onderhoud gebouwen, huishoudhulp, decoratie, schilderen en mode voerden we een professionele dialoog over de onderwijsleerpraktijk. De vakgroep PAV kreeg verdere ondersteuning rond leerplanrealisatie, evaluatiecriteria en het uitwerken van leerlijnen.

PH HASSELT

De vakgroep PAV werd begeleid rond leerplanrealisatie en leerlijnen. De leerlijnen uit het leerplan werden als basis genomen om vakeigen leerlijnen uit te werken.

PTI KORTRIJK

De vakgroep PAV werd begeleid rond leerplanrealisatie en evaluatiecriteria.

DE WIJNPERS

De vakgroep PAV werd begeleid in het opstarten van een systeem van permanente evaluatie. Hierbij werd al een eerste aanzet gegeven door het uitwerken van evaluatiecriteria voor spreek- en schrijfvaardigheid, projectwerk en attitudes.

PIVA ANTWERPEN

De toekomstige vakgroep PAV werd ondersteund in het opzetten van het vak PAV op de school. Zo werden er tips gegeven hoe dit vak vorm te geven, het lesmateriaal te ontwikkelen en een leerlijn op te stellen.

PTI HAMME

De vakgroep PAV werkte een systeem van kwaliteitszorg uit voor de leerplanrealisatie van het vak PAV. Dit werd kritisch onder de loep genomen en bijgestuurd. Dit wordt nu ook voor alle graden uitgewerkt.

PM STABROEK

De toekomstige vakgroep PAV werd ondersteund in het opzetten van het vak PAV op de school. Zo werden er tips gegeven hoe dit vak vorm te geven, het lesmateriaal te ontwikkelen en een leerlijn op te stellen. Contacten werden gelegd met avAnt om i.f.v. collegiaal leren en organisatie PAV in de eerste graad.

avANT (BOVENBOUW)

De vakgroep PAV kreeg begeleiding rond leerplanrealisatie, evaluatie en het meer inzetten op vaardigheden. Het juiste beheersingsniveau in het leerplan hanteren zorgde voor een herwerking van het cursus- en evaluatiemateriaal. Daarnaast werd ook de evaluatie van de attitudes aangepakt en werkte de vakgroep al enkele rubrics uit ter beoordeling van de vakattitudes. Tot slot zette men ook in op ondersteuning bij het leren door het gebruik van hulpkaarten en stappenplannen in de lessen.

We stelden vast dat de scholen en centra ook ondersteuning nodig hadden voor **praktijkleraren** bij het afstemmen van de lespraktijk, cursusmateriaal en evaluatiepraktijk op de leerplandoelen. Net zoals we bij de ondersteuning van PAV-leerkrachten eerst gefocust hebben op netwerken van leraren over de scholen heen en dan pas ervaren hebben dat de combinatie van netwerken (over scholen heen) én intensieve ondersteuning van de vakgroep binnen de school de sleutel tot succes (lees: impact) is, hebben we ook voor praktijkvakken eerst ingezet op initiatieven over de scholen heen. Sinds het schooljaar 2016-2017 leggen we meer de focus op het begeleiden van vakgroepen binnen de scholen en centra. In 2016-2017 lag de nadruk eerder op vakken binnen de harde nijverheid, in 2017-2018 waren er een heel aantal vragen rond Land- en tuinbouw en Talen.

- In PITO Stabroek gaf een begeleider feedback bij de hervormde lessentabellen Land- en tuinbouw (2^e graad Plant, Dier en Milieu en Plant-, Dier- en Milieutechnieken) om zo beter aan te sluiten bij de leerplanvisie Land- en tuinbouw;
- In PIBO Tongeren werd een begeleidingstraject opgestart met alle leerkrachten TV en PV Land- en tuinbouw. Gebaseerd op de leerplandoelstellingenclusters zijn een aantal leerlijnen geformuleerd en geëxpliciteerd. Een verdere verfijning met bijhorende concrete werkafspraken wordt verder uitgewerkt tijdens het schooljaar 2018-2019;

ADMINISTRATIEF PERSONEEL

We verwijzen hiervoor graag naar hoofdstuk 4.5.

Doel 3: de begeleidingsdienst van POV bouwt samen met senior leraren en leidinggevenden een school-/ centrumeigen ondersteuningsstructuur uit voor startende leraren.

In 2016-2017 ging het **pilootproject startende leraren** van start. De conceptuele fase die eraan voorafging was intensief geweest: een stagiaire heeft onderzoek gedaan binnen het provinciaal onderwijs, in samenwerking met de Odisee hogeschool participeerden we aan onderzoek binnen Vlaanderen en zelf waren we coördinator van een internationaal (onderzoeks)project rond startende leraren. Het pilootproject zet in op drie facetten van aanvangsbegeleiding: school- en aanvangsbeleid, de professionele kring van ervaren collega's rond de starter en de starter zelf. Onze ervaringen met het pilootproject schreven we in 2017-2018 neer in een hoofdstuk van het boek *Start to teach, inspiratiegids over aanvangsbegeleiding in het onderwijs*, Garant: 2018. Dit boek kwam tot stand met de partners van bovengenoemd onderzoeksproject *Support(eren) voor de startende leraar*, in het bijzonder de Odisee hogeschool. Ter afronding van het onderzoeksproject hebben ook twee van onze collega's een workshop gegeven tijdens de studiedag over aanvangsbegeleiding.



In 2017-2018 organiseerden we een **Starterscafé** in Gent en **startersbegeleiding** in PITO Stabroek:

- Via de intervisiemethodiek werden de startende leerkrachten geholpen met praktische en laagdrempelige tips. Door starters uit verschillende scholen samen te brengen kregen ze het gevoel er niet alleen voor te staan. 'Ik ben niet de enige die ... ervaart!' Aan de hand van de ego-netwerken brachten de starters hun eigen netwerk in kaart en leerden ze ontdekken wie ze konden activeren binnen hun netwerk voor hulp. Via het kader van kernkwadranten/kernkwaliteiten werden de starters zich bewust van de eigen krachten en allergieën en de effecten hiervan op hun omgeving. Het kader van de Roos van Leary bracht dan weer de interactionele processen in beeld. Dit leerde hen veel over hun eigen handelen en over het effect hiervan op de leerlingen.

Vervolgtraject **beleid en aanpak aanvangsbegeleiding** in PTI Zottegem:

- Tijdens schooljaar 2017-2018 werd het pilootproject Startende Leraren afgerond. Na de analyse van het huidige aanvangsbeleid, werd een nieuwe plan van aanpak opgesteld wat betreft aanvangsbegeleiding voor startende leraren. Het zwaartepunt voor het vernieuwde beleid ligt op de professionele ontwikkeling van de starter, alsook op de sociale ontwikkeling (de starter als lid van het team). Om het vernieuwde aanvangsbeleid te ondersteunen kreeg een team van 7 ervaren leerkrachten - senioren - een opleiding van 20u in coachingstechnieken om de professionele ontwikkeling van starters mee te ondersteunen op de klasvloer.

Vervolgcoachcafé in Gent:

- Via 4 terugkomssessies verdiepten de coaches uit verschillende scholen en centra hun opgedane kennis van vorig schooljaar (werken met GRROW, de 7 vaardigheden, kernkwadranten, Roos van Leary, ...). Via intervisie werden problemen die de coaches tegenkwamen in hun school besproken en onder de loep genomen. Elke sessie was er plaats om goede praktijkvoorbeelden te delen met elkaar. De coaches kennen de verwachtingen rond aanvangsbegeleiding via de nieuwe CAO voor onderwijs (CAO XI) en maakten een ontwerp plan van aanpak voor hun school.



MariekeVNieuwenhuyze ... · 19 sep. 17 ✓
#Startende #leraar of ervaren leraar die startende collega ondersteunt? Welkom in onze cafés!

POV Onderwijs @POV_onderwijs

Schrijf je in voor de starters- en coachcafés @POV_onderwijs!
Locaties in #Gent en #Antwerpen

STARTERSCAFÉS		COACHCAFÉS	
Voor docenten die maximaal 2 jaar als leerkracht in het secundair of voltijdsonderwijs staan		Voor ervaren leerkrachten die startende leerkrachten willen coachen, ondersteunen	
Gent	Antwerpen	Gent	Antwerpen
donderdag 09/11/17 19u - 22u	vrijdag 10/11/17 19u - 22u	donderdag 09/11/17 19u - 22u	vrijdag 10/11/17 19u - 22u
woensdag 13/12/17 19u - 22u	donderdag 12/12/17 19u - 22u	woensdag 13/12/17 19u - 22u	donderdag 12/12/17 19u - 22u
vrijdag 24/01/18 19u - 22u	donderdag 23/01/18 19u - 22u	vrijdag 24/01/18 19u - 22u	donderdag 23/01/18 19u - 22u
dondag 28/02/18 19u - 22u	vrijdag 21/02/18 19u - 22u	dondag 28/02/18 19u - 22u	vrijdag 21/02/18 19u - 22u
maandag 23/04/18 19u - 22u	donderdag 26/04/18 19u - 22u	maandag 23/04/18 19u - 22u	donderdag 26/04/18 19u - 22u

VOOR MEER INFO

1 1

Gezamenlijke dag voor starters en coaches in Gent:

- Er werd een extra sessie georganiseerd waarbij er in de praktijk werd geoefend in coaching. Starters kwamen met concrete coachingsvragen en de coaches uit de vervolgmodule konden hun coachende vaardigheden in de praktijk inoefenen. Zowel coaches als starters hebben hier erg veel aan gehad!

Voor de scholengemeenschap Provinciaal en Stedelijk Onderwijs Limburg (SG PSOL) werd een **mentorenopleiding** uitgewerkt. In deze opleiding brengen we ervaren leerkrachten (coaches van starters) en mentoren uit verschillende scholen samen en zetten we in op coachende vaardigheden en interactie. SG PSOL investeert al jarenlang in een netwerk van coaches om ervaringen uit te wisselen en om te leren van elkaar.



MariekeVNieuwenh... · 17/05/18 ✓
Stralende gezichten na opleiding
#krachtgerichtcoachen in #PIKOH
#Hasselt @adelheidvhauwermeiren

1 3

Na deze opleiding :

- werden de coaches zich nog meer bewust van de noden van de startende leerkrachten in het algemeen en in hun school. We leren hen hierop inspelen door het stellen van verdiepende vragen. Via het kader van de ego-netwerken worden de coaches zich bewust van hun eigen netwerk en de kracht die ze daaruit halen. De link wordt gelegd naar het potentiële netwerk van de starters. We leren hen systematisch de starters uit te dagen beroep te doen op dit netwerk;
- zijn de coaches vertrouwd met het kader van de GRROW en de 7 vaardigheden om te coachen. De coaches zetten de eerste stappen om deze technieken te gebruiken in het coachen van hun startende collega's. We leren hen de juiste vragen te stellen om het leren van de starter uit te lokken en zo goed mogelijk te ondersteunen;
- zijn de coaches zich via het kader van de roos van Leary bewust van de logica van actie-interactie. Ze leerden hoe we gedrag kunnen uitlokken;
- via de kernkwadranten / kernkwaliteiten werden de coaches zich bewust van hun eigen krachten en allergieën en het effect hiervan op hun collega's. Op deze manier leerden de coaches ook kijken naar de kwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en allergieën van hun startende collega. Door middel van huiswerkopdrachten, reflectie-oefeningen en dagboek werd de transfer naar werksetting gefaciliteerd;
- de coaches worden meer zelfzeker om – mede door nieuwe inzichten – de komende uitdagingen in het onderwijs verder tegemoet te gaan;
- de aangereikte tools werden dadelijk in de praktijk omgezet.

Doel 4: de begeleidingsdienst van POV bouwt samen met scholen en centra een kwaliteitszorgsysteem (verder) uit.

In het schooljaar 2017-2018 gingen 5 pilootscholen (PCVO Limburg, avAnt (middenschool en bovenbouw), PM Stabroek en PH Hasselt) verder met het **pilootproject Let's RO(C)K**, dat opgestart werd in 2016-2017. Een tweede cyclus – herwerkt én verbeterd – van het project werd in 2017-2018 opgestart. Volgende scholen zijn betrokken:

- PIVA Oudenaarde
- PM Gent
- PTS Maasmechelen
- PIBO Tongeren
- CLW Lommel
- CLW Maasmechelen
- CLW PTS Boom-Mechelen-Kapellen
- PCVO Moderne talen

In het Let's RO(C)K-project gaat een RO(C)Kteam, representatief voor de school of het centrum, doorheen de krachtlijnen van het OK-kader en brengt de eigen kwaliteit in kaart a.d.h.v. foto's of PowerPointpresentatie. Daarbij worden de sterktes benoemd en de ontwikkelkansen opgenomen in een plan. Met elke vakgroep van de school of het centrum wordt een professionele dialoog gevoerd over de onderwijsleerpraktijk. Elke vakgroep doet een zelfevaluatie en lijst prioritaire actiepunten op. De ondersteuning die het team of delen van het team nodig heeft om de actiepunten te kunnen uitvoeren wordt per vakgroep geëxpliciteerd en mee opgenomen in het plan.

Met álle leraren van onderstaande scholen en centra werd eveneens een professionele dialoog aangegaan over de onderwijsleerpraktijk. Elk van deze gesprekken resulteerde in een actieplan per vakgroep om de onderwijskwaliteit te borgen, te versterken en/of te ontwikkelen.

- PTI Zottegem
- PTI Hamme
- PTI Eeklo
- PTS Mechelen
- PM Diepenbeek
- PSS Diepenbeek
- PCVO Voeren
- PCVO Scheldeland
- Het Perspectief PCVO
- CVO Toekomstonderwijs

Tijdens de professionele dialoog met vakgroepen krijgen we veel ondersteuningsvragen rond ontwikkelingsgerichte feedback. Volgend schooljaar zullen we professionalisering rond feedback voorzien adhv een leerpad, face2face-sessie en een terugkomdag. Ter voorbereiding heeft een medewerker van de PBD materiaal voor een leerpad verzameld.

Tijdens schooljaar 2017-2018 is PIKOH van start gegaan met de opmaak van een **vakdossier**. Tijdens 3 sessies met de Pedagogische Raad en de Kwaliteitsraad werd het bestaande materiaal naast het OK-kader gelegd. Vervolgens werd in dialoog de doelstellingen van het toekomstige vakdossier verder verfijnd. Aansluitend vond een bilateraal gesprek plaats tussen de Kwaliteitsraad en directie van een collega-provinciale school en werden ervaringen gedeeld. Op basis van de verzamelde input zal PIKOH in het schooljaar 2018-2019 het vakdossier verder conceptualiseren.

In CVO VSPW werd het nieuwe OK-kader uitgebreid geïntroduceerd bij het beleidsteam.

4.3 ONDERSTEUNING BIJ HET UITWERKEN VAN DE AANGEGEVEN ACTIEPUNTEN NA EEN DOORLICHTING

Decretale opdracht 3 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV nodigt elke school en centrum uit om samen het doorlichtingsverslag te analyseren.
2. Ongeacht het advies moedigt de begeleidingsdienst van POV scholen en centra aan een actieplan op te stellen en assisteert hierbij indien gewenst.
3. Bij ongunstig advies ontwikkelt de begeleidingsdienst samen met de school of het centrum een verbeterplan dat ter goedkeuring bij de onderwijsinspectie wordt ingediend.
4. De begeleidingsdienst van POV monitort de implementatie van een actie- of verbeterplan en reikt tools aan tot zelfreflectie, evaluatie en bijsturing.

Doel 1. De begeleidingsdienst van POV nodigt elke school en centrum uit om samen het doorlichtingsverslag te analyseren.

PTI Hamme, PTI Eeklo en PTI Zottegem hebben een proefdoorlichting gehad in 2017-2018. Het Perspectief PCVO en PTS campus Mechelen een doorlichting '2.0' zonder juridische consequenties. Bij alle doorlichtingen was de PBD voordien en achteraf actief betrokken. Aanbevelingen door de onderwijsinspectie worden opgevolgd. Zo werd bijvoorbeeld in PTI Hamme de leerkracht aardrijkskunde ondersteund bij de leerplanimplementatie. Deze leerkracht heeft zo verder inzicht gekregen in de concrete formulering van de leerplandoelstellingen en in het competentiegericht werken zodat de uitwerking van de lessen en evaluaties hierop gebaseerd kan worden. Het voorzien van wifi in de leslokalen heeft het mogelijk gemaakt dat alle leerlingen de nodige vaardigheden voor aardrijkskunde kunnen toepassen en inoefenen.

Doel 2. Ongeacht het advies moedigt de begeleidingsdienst van POV scholen en centra aan een actieplan op te stellen en assisteert hierbij indien gewenst.

Ongeacht het advies stimuleren we scholen en centra doelgericht en gefaseerd te werken aan hun aanbevelingen uit het doorlichtingsverslag. Zo hebben we samen met KW Ibis planningsdocumenten voor VOET en talenonderwijs opgesteld. Intussen is ook de opvolging van deze plannen opgestart en is de visie op de VOET, de VOET-planning en VOET-werking geëxpliciteerd. De personeelsleden gaan bewust om met hun aandeel in de school- en vakgebonden VOET-werking.

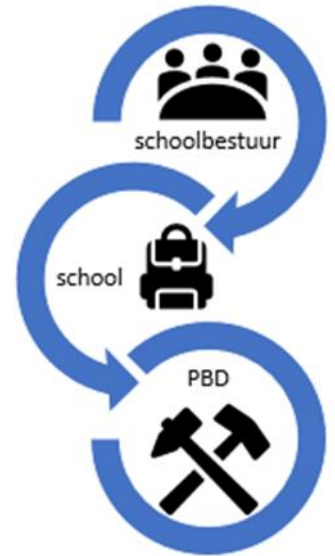
Ook in PTI Ninove hebben twee begeleidingssessies plaatsgevonden om feedback te geven over het bijgestuurde VOET-beleid (VOET-visie, VOET-acties, kwaliteitszorgsysteem). De school heeft rekening gehouden met de gegeven opmerkingen en het VOET-beleid opnieuw bijgestuurd.

Naar aanleiding van gesprekken met de overheid, ontwikkelden we **samen met onze schoolbesturen het 3-schakelmodel**. Schoolbestuur, school en begeleidingsdienst slaan de handen in elkaar en werken samen in functie van vroege detectie van problemen/uitdagingen in de school met het oog op passende begeleiding.

Het 3-schakelmodel zien we als dé garantie bij uitstek op een open en veilige omgeving om aan kwaliteitsverbetering te doen. De school, het schoolbestuur en de pedagogische begeleidingsdienst zijn samen actoren in kwaliteitsverbetering. Als één schakel zou ontbreken, wordt de ketting naar meer kwaliteit doorbroken.

Tijdens een open gesprek gaan de drie betrokken partijen samen op zoek naar verbeteringsacties en bijpassende begeleiding. Hiervan wordt een ondersteuningsovereenkomst met meetbare doelen opgemaakt en ondertekend door de drie partijen.

Tijdens het schooljaar 2017-2018 werden **3 secundaire scholen via het 3-schakelmodel** begeleid.



Doel 3. Bij ongunstig advies ontwikkelt de begeleidingsdienst samen met de school of het centrum een verbeterplan dat ter goedkeuring bij de onderwijsinspectie wordt ingediend.

PSS Bilzen en PTS Maasmechelen hadden een ongunstig advies bij de opvolging door de onderwijsinspectie van een gunstig advies beperkt in de tijd. Samen met de vakgroep Lassenconstructie, TAC en directeur van PSS Bilzen werd het verbeterplan onder begeleiding van POV ontwikkeld. In Maasmechelen werd een gedragen verbeterplan opgesteld m.b.t. VOET, Nederlands en BVH; dit laatste in nauwe samenwerking met de preventiedienst van de provincie Limburg. Het verbeterplan van Bilzen werd reeds eind schooljaar 16-17 goedgekeurd, het **verbeterplan** van Maasmechelen werd in oktober 2017 goedgekeurd. Beiden scholen werken intensief aan het verbetertraject. Ze voeren de acties van het verbeterplan uit volgens de geplande timing en gaan hierover in dialoog met bestuur en PBD (3-schakelmodel).

PSS BILZEN

In het kader van leerplanrealisatie heeft de vakgroep lassen-constructie een doelenmatrix opgesteld gekoppeld aan het leerplan, cursusmateriaal en praktijkoefeningen. Deze tool wordt gebruikt om overlap over de jaren en vakken heen te vermijden en de verticale en horizontale samenhang tussen de leerplandoelen te verwezenlijken. Daarnaast heeft de vakgroep impliciet doorheen de begeleiding een visie ontwikkeld op breed evalueren. Evaluatie werd geïmplementeerd in cursusmateriaal en gekoppeld aan de leerplandoelstellingen door gebruik te maken van de doelenmatrix. Er werd geëxperimenteerd met zelfevaluatie. De vakgroepwerking van lassen-constructie werd doelgerichter ingevuld en (h)erkend als vorm van professionalisering. In Bilzen wordt de begeleiding samen vormgegeven met een begeleider van de SG PSOL.

PTS MAASMECHELEN

De VOET-kerngroep werkt samen met de POV-begeleiding om de VOET-werking verder vorm te geven, gebaseerd op de stappen in het verbeterplan: inventarisatieproces, visie-ontwikkeling, vakgroepwerking, opstarten van een VOET-werkgroep, betrekken van alle personeelsleden (de vakgroepen zijn aan de slag gegaan met de VOET-inventarisatie).

We analyseerden het leerplan met bijzondere aandacht voor hogere verwerkingsniveaus. Daarbij ging bijzondere aandacht naar de receptieve en productieve vaardigheden op die hogere verwerkingsniveaus. Het handboek werd vergeleken met de leerplandoelstellingen. Er werd een eerste aanzet gegeven voor de ontwikkeling van horizontale en verticale met bijzondere aandacht voor de component taalbeschouwing. De jaarplannen werden op basis hiervan aangepast.

Door een collegiale visitatie van Provil Lommel werd de inductieve aanpak van taalbeschouwing en vaardigheidsonderwijs uitgediept. Die praktijken werden uitgetoetst, geëvalueerd en bijgesteld.

Het bestaande toetsmateriaal werd in kaart gebracht. Beoordelingsfiches voor de vaardigheden werden verzameld, aangepast of opgesteld. Die criteria werden met de leerlingen gecommuniceerd. Er werden ook afspraken gemaakt over puntengewichten en -verhoudingen.

Ook een stedelijk CDO dat wij begeleiden werkte intensief aan een verbetertraject na ongunstig advies door de inspectie:

WERKEND LEREN ANTWERPEN ZUID

Aangezien POV in 2016-2017 de leraren voor wat betreft PAV en Engels gecoacht heeft rond evaluatie en evaluatiecriteria (kijkwijzers en rubrics ontwikkelen), alsook rond differentiatie en remediëring, participeerden we aan de visitatie van het centrum georganiseerd door het schoolbestuur. De opvolging door een paritair college is voorzien begin volgend schooljaar.

Doel 4. De begeleidingsdienst van POV monitort de implementatie van een actie- of verbeterplan en reikt tools aan tot zelfreflectie, evaluatie en bijsturing.

Wat het 3-schakelmodel betreft, komen om de zes maanden de school, het schoolbestuur en de pedagogische begeleidingsdienst samen in functie van de opvolging van de vastgelegde verbeteringsacties en de evaluatie van de bijgaande begeleiding.

Indien nodig worden de verbeteringsacties en bijgaande begeleiding bijgesteld. De monitoring per zes maanden eindigt wanneer de verbeteringsacties gerealiseerd zijn.

4.4 ONDERWIJSINNOVATIES AANREIKEN, STIMULEREN EN ONDERSTEUNEN

Decretale opdracht 4 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV deelt haar kennis en expertise met de scholen en centra om de juiste contexten te creëren waarbinnen verandering en innovatie kan ontstaan.
2. De begeleidingsdienst van POV start samen met scholen en centra onderwijsvernieuwend projecten op.
3. De begeleidingsdienst van POV stimuleert scholen en centra hun innovatiekracht te verhogen en inspireert scholen en centra om zelf te experimenteren en innovatieve projecten te exploreren.
4. De begeleidingsdienst van POV begeleidt projecten van innovatieve arbeidsorganisatie.
5. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren m.b.t. het 'moderniseren' van hun lespraktijk, inspelend op eigentijdse manieren van leren.

Doel 1. De begeleidingsdienst van POV deelt haar kennis en expertise met de scholen en centra om de juiste contexten te creëren waarbinnen verandering en innovatie kan ontstaan.

In het schooljaar 2016-2017 werd een **veranderteam** opgericht om de huidige werking van de organisatie kritisch tegen het licht te houden in functie van meer kwaliteit van de dienstverlening en de verhoging van werkbaar werk. De kerngedachte bij het herontwerp van de organisatie is de autonomie van de medewerkers te verhogen en te groeien naar zelfsturing in team. Professionele autonomie is ook een effectief middel om personeelsleden beter te laten omgaan met een hoge werkdruk.

Het veranderteam werd ondersteund door Flanders Synergy. Het voltallige team wordt bij het denk- en ontwikkelproces betrokken via sprints.

Tijdens het schooljaar 2017-2018 heeft het veranderteam zijn opdracht afgerond. Volgende concrete afspraken zijn samen bepaald:

- Het POV-team is 1 team (geen opsplitsing);
- We hebben wel een samenwerkingsstructuur in verschillende kleinere teams, gebaseerd op een expertise-model en heel flexibel (een team kan wijzigen); deze flexibiliteit zit immers in het DNA van onze organisatie;
- Een intake team werd opgestart;
- Het intern overleg hebben we nog verder verminderd in intensiteit en in fora: startdagen in augustus en 2x een algemeen team;
- Elke maand hebben de begeleiders een share-dag en 2x per jaar een teamdag.

Dit eigen veranderproces doorlopen binnen POV maakt van de begeleider die dergelijke trajecten in scholen en centra begeleidt naast inhoudelijke expert en coach ook een ervaringsdeskundige.



Doel 2. De begeleidingsdienst van POV start samen met scholen en centra onderwijsvernieuwend projecten op.

CLIL

Taalontwikkeling- en stimulering bij alle leerlingen via CLIL is een prioriteit voor POV. Daarom werd ook in het schooljaar 2017-2018 opnieuw een aanbod gelanceerd om leraren onder te dompelen in de **CLIL-methodologie**. CLIL sluit volledig aan bij het inzetten op innovatie, het leren van de leerling, samenwerking, culturele openheid, inspelen op de noden van de specifieke scholen, ... Daarom kan CLIL niet ontbreken in het POV-aanbod!

Begeleiding in cijfers

13 deelnemers aan de avondcursus in Gent
 14 deelnemers aan 3-daagse opleiding in Hasselt
 21 deelnemers aan 3-daagse opleiding in Oudenaarde
 13 deelnemers aan 3-daagse opleiding in Antwerpen
 21 deelnemers aan 3-daagse opleiding in Wetteren
 19 deelnemers aan de 3-daagse opleiding in Brugge

In het schooljaar 2017-2018 bereikten we in totaal 101 leerkrachten.

We kozen er opnieuw voor om de opleiding regionaal aan te bieden zodat deze zeer toegankelijk is voor leraren uit alle Vlaamse provincies. De vormingen zijn ook toegankelijk voor leraren van alle netten, want noch taal, noch de CLIL-methodiek zijn netgebonden. We bieden in de lessenreeks niet enkel de theoretische achtergronden aan, maar we zorgen vooral voor een uitgebreid pakket van activerende werkvormen waardoor de CLIL-leraar-in-spe concrete modellen heeft om zijn klaspraktijk vorm te geven en te vernieuwen. Omdat CLIL niet enkel over methodieken binnen het zaakvak gaat, maar ook vreemde talen betreft, werd gelijktijdig met de opleiding in CLIL-methodieken, een cursus ontwikkeld om de leraren te trainen in de doeltaal en hen te helpen om het vereiste C1-certificaat te behalen. Deze taalopleiding werd aangeboden in Het Perspectief PCVO in Gent en PCVO Moderne Talen in Hasselt.

CLIL is niet gebonden aan onderwijsniveaus. TSO- en BSO-leerlingen zijn tot op dit moment een beetje een vergeten groep in het CLIL-verhaal. Ook daar willen wij vanuit onze sociale betrokkenheid op inzetten. Heel wat van de leerlingen in het provinciaal onderwijs zitten immers in het technisch of beroepsonderwijs. Door scholen te laten kennismaken met de vele opportuniteiten die CLIL biedt, willen we hen mee in het CLIL-verhaal betrekken. Vanuit POV voorzien we niet enkel CLIL-vorming, maar uiteraard ook CLIL-begeleiding. Dit houdt in dat de scholen ondersteund worden in het uittekenen van het CLIL-traject, maar ook dat de leraren kunnen rekenen op begeleiding in de klaspraktijk. Om dit thema blijvend onder de aandacht te brengen, zijn we ook op zoek gegaan naar expertise in de andere Europese landen. Samen met Spanje, Nederland en Finland, is er dan ten behoeve van deze doelgroep een Europees project uitgeschreven dat van start gaat in het schooljaar 2018-2019.

Doel 3. De begeleidingsdienst van POV stimuleert scholen en centra hun innovatiekracht te verhogen en inspireert scholen en centra om zelf te experimenteren en innovatieve projecten te exploreren.

TEAMTEACHING

De laatste jaren krijgen we meer en meer ondersteuningsvragen rond teamteaching. De vele uitdagingen m.b.t. differentiatie en inclusiever onderwijs doen scholen en centra reflecteren over een andere, innovatieve aanpak.

Om aan deze vragen tegemoet te komen, hebben we in 2017-2018 een **co-teach-atelier** georganiseerd waar leraren ondergedompeld worden in de praktijk van het teamteachen. De klemtoon van dergelijk atelier lag op getuigenis, laagdrempelige info verstrekken en eerste urgente vragen beantwoorden, juiste mindset creëren, een houvast bieden voor een mogelijke aanzet. Het atelier geeft een realistisch beeld voor leerkrachten die met co-teaching willen starten.

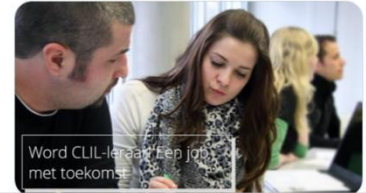
Daarnaast **begeleiden we ook teams** die bij voorkeur nog opstarten met teamteaching, maar ook reeds gestarte teams. Zo hebben we begeleid in het PHTI en in PTS campus Mechelen. De leraren hebben keuzes gemaakt m.b.t. het model van co-teaching. De



POV Onderwijs @POV... · 6/12/17 ✓
Word CLIL-leraar! Een job met toekomst.

Wij ondersteunen je graag in je CLIL-ambities.
Via een basisopleiding CLIL-masterclass met uitbreidingen zoals CLIL & ICT en CLIL PRAKTIJKTRAINING.

NOG ENKELE PLAATSEN BESCHIKBAAR!
Schrijf je nog snel in via: goo.gl/GwXtER



StevenMannens @z... · 23/05/18 ✓
Co-teaching > samen voor de klas. Dit doe je beter goed voorbereid. Daarom dit co-teach-atelier! Voor leraren die ermee willen starten, die actief voorbereidende stappen willen zetten. Inschrijven kan vanaf nu. #aanrader
[#leukebegeleiderinbegrepen](#) 😊



verschillende teams hebben actief informatie uitgewisseld in verband met hun werking, visie en uitgewerkte materialen. De leraren hebben doorheen het schooljaar actief hun werking verfijnd en bijgestuurd a.d.h.v. specifieke uitdagingen. De leraren hebben ook schooloverstijgend materiaal gedeeld. In een afsluitende oefening hebben de verschillende teams hun eigen werking geanalyseerd en zijn er door gedragen keuzes bijsturingen gebeurd richting nieuw schooljaar. Leraren hebben hun samenwerking versterkt.

Doel 4. De begeleidingsdienst van POV begeleidt projecten van innovatieve arbeidsorganisatie.

Begeleiding in cijfers

Ondersteuningsvragen van:

*5 van de 30 secundaire scholen rond innovatieve arbeidsorganisatie en/of warme scholen,
1 van de 8 CDO's rond innovatieve arbeidsorganisatie,
1 van de 10 CVO's rond innovatieve arbeidsorganisatie*

IAO

In drie onderwijsinstellingen die wij begeleiden – één centrum voor deeltijds onderwijs, één secundaire school en één centrum voor volwassenenonderwijs – liep in 2017-2018 een traject IAO (**innovatieve arbeidsorganisatie**).

WERKEND LEREN ANTWERPEN NOORD

Het centrum heeft door installatie van een kernteam het veranderingsproces naar een reorganisatie van de overlegstructuur aangepakt. Het kernteam organiseerde verschillende fora voor het voltallige schoolteam waar op basis van initiatiefrecht en adviesplicht het veranderingsproces vorm werd gegeven. Het kernteam realiseerde zo een gedragen verandering m.b.t. de vergaderstructuur én -cultuur. De structuur is vereenvoudigd én aangepast aan de huidige noden. Het kernteam heeft in de verschillende fora ook input gekregen hoe de werking kan bijgestuurd worden. Tewerkstelling en Sociale begeleiding wordt meer als één team gezien, de samenwerking ervan werd verfijnd. Een aanzet is gegeven m.b.t. zelfsturing. Verder heeft het kernteam input verzameld hoe het lerarenteam kijkt naar een verdere, duurzame evolutie van WLAN.

PIKOH

Tijdens schooljaar 2017-2018 stapte PIKOH in in het traject 'Scholen slim organiseren' i.s.m. Flanders Synergy om de integratie met (een deel van) de middenschool op vernieuwende wijze te realiseren, en wel op basis van IAO principes. Na de kick-off en de meerdaagse ging het team aan de slag met het actualiseren van hun visie, het bepalen van hun gedroomde toekomst en de werkingsprincipes. Hiervoor maken ze gebruik van een breed forum bestaande uit personeelsleden, leerlingen, ouders en externe partners. Een eerste forum vond plaats in mei 2018. Drie fora zijn ingepland voor het volgende schooljaar.

PCVO SCHELDELAND

Tijdens schooljaar 2016-2017 werden de nodige eerste stappen gezet in een transitie naar slim georganiseerd CVO. Tijdens het schooljaar 2017-2018 werd dit traject verder door POV begeleid en opgevolgd. Het was geen traject zonder tegenslagen en moeilijkheden. Daarom werd tijdens het schooljaar 2017-2018 in eerste instantie gefocust op het borgen van het geleverde werk (verscherpte visie en waarden vertalen naar concreet werk op de klasvloer) en op het versterken van de verbinding. Dit was geen eenvoudig proces, maar wel noodzakelijk voor de volgende stappen in schooljaar 2018-2019. Dan zal de focus verder liggen op 'leiderschap' en wordt het Provinciaal Leiderschapsvenster (PLV) geïmplementeerd als hefboom voor de lopende transitie naar flexibel en slim georganiseerd CVO.

Bij deze toch wel zware begeleidingen kunnen we steeds rekenen op ervarings- en expertise-uitwisseling met Flanders Synergy. Twee van onze begeleiders werken sinds vorige schooljaar

halftijds bij Flanders in het kader van het **project 'warme scholen'**. Op deze manier kunnen zij in 'het slim organiseren' en de begeleiding ervan excelleren. In de mate van het mogelijke kunnen zij deze toch wel zware veranderingstrajecten in duo opnemen met een andere collega van POV.

SILK

Binnen het SILK-verhaal (scholen van de zachte sector) in 4 Oost-Vlaamse scholen werkten we binnen het kader van warm en slim organiseren een gemeenschappelijke visie uit. Het veranderteam, met vertegenwoordigers van de 4 scholen, bepaalde samen de visie, missie, kernprocessen en waarden voor de SILK-scholen. Deze visie zal dan ook visueel vormgegeven worden en bepaalde acties opgestart.



PHTI

Tijdens schooljaar 2017-2018 stapte PHTI in in het traject 'Warme Scholen' i.s.m. Flanders Synergy, Tenz, CEGO en Fonds Ga voor Geluk. Na de kick-off en de meerdaagse ging het team aan de slag met het actualiseren van hun visie, het bepalen van hun gedroomde toekomst en de werkingsprincipes. Hiervoor maken ze gebruik van een breed forum bestaande uit personeelsleden, leerlingen, ouders en externe partners. Een eerste intern forum vond plaats. Drie fora met externen zijn ingepland voor het volgende schooljaar. De eerste vormingen rond welbevinden en betrokkenheid i.s.m. Cego werden reeds gevolgd.

PIHS

Tijdens schooljaar 2017-2018 stapte PIHS in in het traject 'Warme Scholen' i.s.m. Flanders Synergy, Tenz, CEGO en Fonds Ga voor Geluk. Na de kick-off en de meerdaagse ging het team aan de slag met het actualiseren van hun visie. Hiervoor hebben ze het team bevraagd. Verdere stappen om dit proces van reorganisatie verder vorm te geven werden ingepland. Het PIHS zal gebruik maken van een breed forum bestaande uit personeelsleden, leerlingen, ouders en externe partners om het traject verder vorm te geven. Een eerste intern forum en 3 fora met externen zijn ingepland voor het volgende schooljaar. De eerste vormingen rond welbevinden en betrokkenheid i.s.m. Cego werden reeds gevolgd.

PM GENT

Tijdens schooljaar 2017-2018 stapte PM Gent in in het traject 'Warme Scholen' i.s.m. Flanders Synergy, Tenz, CEGO en Fonds Ga voor Geluk. Na de kick-off en de meerdaagse werd het traject tijdelijk on hold gezet. Tegen september 2018 heeft PM Gent een volwaardig vliegwiel samengesteld en wordt het traject weer opgenomen, vertrekkend vanuit de gezamenlijke campusvisie. De eerste vormingen rond welbevinden en betrokkenheid i.s.m. Cego werden wel reeds gevolgd.

PIVA OUDENAARDE

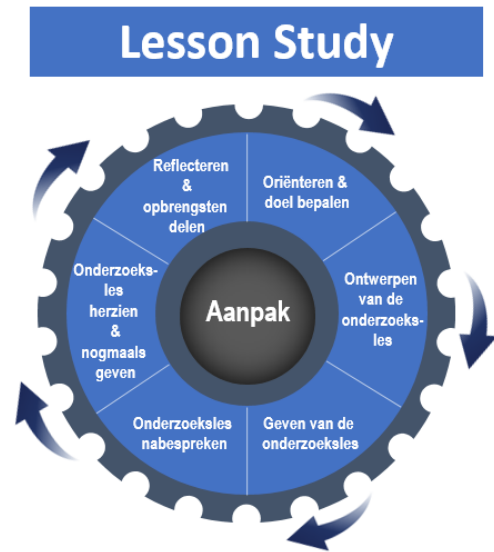
Tijdens schooljaar 2017-2018 stapte PIVA Oudenaarde in in het traject 'Warme Scholen' i.s.m. Flanders Synergy, Tenz, CEGO en Fonds Ga voor Geluk. Na de kick-off en de meerdaagse werd het traject tijdelijk on hold gezet. Vanaf september 2018 wil PIVA Oudenaarde in kaart gebracht hebben welke draagkracht er aanwezig is in het team om de draad van het traject weer op te nemen. De eerste vormingen rond welbevinden en betrokkenheid i.s.m. Cego werden wel reeds gevolgd.

Doel 5. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren m.b.t. het 'moderniseren' van hun lespraktijk, inspeland op eigentijdse manieren van leren.

LESSON STUDY

Wat verstaan we onder Lesson Study? Lesson Study is ontstaan in Japan rond 1900 en verspreidt zich nu sinds een jaar of 15 wereldwijd. Het merendeel van de literatuur over Lesson Study komt uit de Verenigde Staten (Lewis, Fernandez en Makoto) en Engeland (Universiteit van Leicester, Dudley). Vorig schooljaar hebben enkele begeleiders contacten gelegd met Nederland, meer bepaald met Sui Lin Goei, verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam, om een beter zicht te krijgen op de verschillende varianten van Lesson Study en zo een keuze te maken voor de methodiek die POV in haar pilootproject hanteert zoals hieronder beschreven wordt.

In deze specifieke vorm van een professionele leergemeenschap staat het leren van de leerling steeds centraal. In een Lesson Study ontwerpt een team van leraren een **onderzoeksles** op basis van een leer- of instructieprobleem van leerlingen. Het team observeert het leerlinggedrag in deze les live en verzamelt gegevens die gezamenlijk geanalyseerd worden om het leren door leerlingen te verbeteren. Centraal daarbij staat het kritisch en systematisch analyseren van het leren van leerlingen zodat het (vak)didactisch handelen van leraren verbetert.⁹



PIBO TONGEREN

Tijdens het schooljaar 2017-2018 ging de vakgroep Frans van PIBO Tongeren aan de slag met Lesson Study als middel om een uitdagende groep leerlingen tot leren te brengen. Hiertoe doorliepen ze één Lesson Studycyclus zoals die in de literatuur beschreven staat. Het team bleef heel dicht bij het uitgewerkte concept. Na het formuleren van de leervraag die direct gerelateerd is aan zichtbaar



Heidi Verlinden @V... · 27/02/18

Heel enthousiast over de eerste onderzoeksles Frans ikv
#lessonstudy @LessonStudyVL
@PiboTongeren met
@zotveelgoesting . Bijzonder veel
eye openers en synergy. Geeft
goesting naar meer! Op naar de
herwerking! #can'twait
@POV_onderwijs



leerlingengedrag, werd literatuur verkend en samen - ook met een extern vakexpert - een lesplan opgesteld. Het lesontwerp werd uitgetest ; het leerlingengedrag werd geobserveerd en besproken. Op basis van de reflecties werd het lesontwerp bijgesteld en opnieuw uitgeprobeerd. Na afloop van deze tweede les werden de lessons learned geformuleerd en vervolgens gedeeld met het volledige schoolteam tijdens een personeelsvergadering.

⁹ <http://www.nwo.nl/en/research-and-results/research-projects/i/70/13670.html>

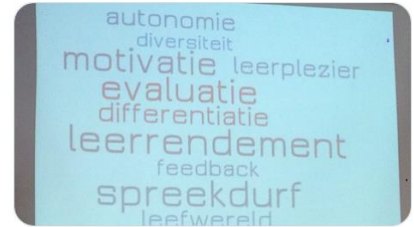
4.4.1 PRAKTIJKONDERZOEK

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen blijft steeds alert voor nieuwe, innovatieve professionaliseringsstrategieën. **Praktijkonderzoek** is een professionele leerstrategie die door internationaal onderzoek als zeer effectief wordt erkend. In Vlaanderen vindt deze nieuwe professionaliseringsmethodiek echter moeilijk ingang. In samenwerking met de lerarenopleiding van Het Perspectief PCVO biedt Provinciaal Onderwijs Vlaanderen in het schooljaar 2017-2018 een opleiding praktijkonderzoek aan voor **leraren NT2**. Het praktijkonderzoek zoals ondersteund door Provinciaal Onderwijs Vlaanderen is gebaseerd op de praktijkonderzoekscyclus zoals beschreven door van der Donck en van Lanen in hun boek *Praktijkonderzoek op school*. POV is hiervoor een **samenwerking** aangegaan met de lerarenopleiding van Het Perspectief PCVO omwille van de aanwezige expertise.



MariekeVNieuwenh... · 22/02/18 ✓

Ervaringen delen over
#praktijkonderzoek op seminarie
#volwassenenonderwijs door
@ElkeDeMuyndck en @LoreDewulf
#krachtig professionaliseren
#lerendecultuur #OK-kader



4.5 AANBODGERICHTE NASCHOLINGSACTIVITEITEN AANREIKEN

Decretale opdracht 5 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV versterkt de deskundigheid van (aspirant-) leidinggevenden, coördinatoren, leraren en administratief personeel.
2. De begeleidingsdienst van POV biedt een specifiek aanbod aan inspelend op de verschillende doelgroepen.
3. De begeleidingsdienst van POV integreert daar waar mogelijk professionalisering in de verschillende begeleidingsinitiatieven.

Doel 1: de begeleidingsdienst van POV versterkt de deskundigheid van (aspirant-) leidinggevenden, coördinatoren, leraren en administratief personeel.

LEIDINGGEVENDEN EN ASPIRANT-LEIDINGGEVENDEN

Op initiatief van POV werd vorig jaar besloten, samen met de schoolbesturen, om de bestaande opleiding voor aspirant-leidinggevenden en leidinggevenden te herbekijken. Er werd een traject gestart met de schoolbesturen, opgebouwd uit verschillende fases:

1. Het doornemen van wetenschappelijk onderzoek (onderzoek professor Geert Devos, het Ontario Leadership Framework, The Standards for middle leadership and management, ...);
2. Tweedaagse met de schoolbesturen om een “gemeenschappelijke taal op schoolleiderschap” over de provinciegrenzen heen te ontwikkelen;
3. Opstellen van het Provinciaal Leiderschapsvenster (“PLV”);
4. Opleiding methodiek onderwijskundig leiderschap;
5. Bekendmaken van het PLV binnen het provinciaal onderwijs via een studiedag in juni 2018 en de opgestarte begeleidingen binnen bepaalde scholen, in samenspraak met het schoolbestuur (3-schakelmodel);
6. Voor het schooljaar van 2018-2019 hebben de schoolbesturen het engagement opgenomen om de nieuwe opleiding, op basis van het PLV, samen vorm te geven. In een eerste fase zal de functiebeschrijving van een leerkracht bekeken worden i.f.v. het PLV en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor “onderwijskundig leiderschap”.

Het uitgangspunt van het **Provinciaal LeiderschapsVenster** is dat schoolleiderschap geen taak van één iemand is, maar van een breed inzetbaar leiderschapsteam waarin de nodige competenties, talenten en beroepsattitudes aanwezig zijn. Het is de opdracht van de directeur om - in dialoog met het schoolbestuur - zo'n team rond zich te vormen, dat samen met hem het leiderschap binnen de school opneemt. Het schoolbestuur bevestigt dit team in zijn leiderschap, zowel intern voor het volledige schoolteam als extern naar de verschillende stakeholders. Het leiderschapsteam bestaat uit een directieteam, uitgebreid met teamleden die leiderschapstaken in de school opnemen.

We gebruiken het provinciaal leiderschapsvenster als een kader om een leiderschapsteam samen te stellen en om in aanvangsbegeleiding, coaching en professionalisering van leidinggevendenden te voorzien. Het is een uiting van een gedeelde visie op leiderschap over de 5 provincies heen. Het stimuleert tot de ontwikkeling van een gemeenschappelijke taal over schoolleiderschap binnen het provinciaal onderwijs (aanbevelingen onderzoek E. Verbiest).



grietmathieu @grietmathieu · 28 jan. ✓
Provinciaal Onderwijs is vorige week van start gegaan met feedbackronde over "het provinciaal leiderschapsvenster (PLV)" - nog twee provincies te doen: West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant - sterk leiderschap
[@POV_onderwijs](#)



4

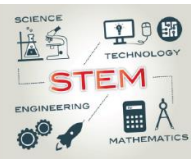


11



PROFESSIONALISERING LERAREN

De begeleidingsdienst zet in op **STEM**. Provinciaal onderwijs is STEM-onderwijs: we geven techniek een prominente plaats in ons onderwijs. Innovatie en duurzaamheid zijn hier onlosmakelijk mee verbonden.

Inspiratiedag STEM	Ervaringsdag STEM
PROVIL Lommel Duinenstraat 1 3920 Lommel 30 november 2017	PM PITO Stabroek Laageind 19 2950 Stabroek 16 januari 2018
	
09.00 - 09.30 u.: Ontvangst 09.30 - 09.45 u.: Welkomstwoord 09.45 - 10.30 u.: ' STEM onderwijs in Provil - visie ' Wij informeren je graag hoe STEM-onderwijs in Provil ingericht wordt. 10.45 - 12.00 u.: ' STEM onderwijs in Provil - didactiek ' Via workshops ga je aan de slag om de STEM-didactiek van Provil interactief te ontdekken. 12.00 - 13.00 u.: Broodjeslunch 13.00 - 13.45 u.: ' STEM onderwijs in Provil - algemene info ' Hoe je onderscheiden van andere STEM-scholen? Mogelijke tips & tricks. 13.45 - 15.00 u.: ' Voorbeelden van STEM-projecten 1e en 2e graad ' (door STEM-leerkrachten) Verschillende STEM-projecten worden in een expositieruimte aangeboden met professionele toelichting van STEM-leerkrachten. 15.00 - 16.30 u.: Mogelijkheid tot STEM-netwerking	09.00 - 10.00 u.: Al van bij de start kan je ervaren wat 'STEM' betekent voor onze school! 10.00 - 11.00 u.: We stellen jullie ons traject voor dat we hebben afgelegd, met vallen en opstaan. 11.00 - 12.00 u.: Voorstelling portfolio door alle betrokkenen (leerkrachten-leerlingen) 12.00 - 12.50 u.: Broodjeslunch waarbij u kan netwerken met de 'STEM'-leerkrachten 12.50 - 14.30 u.: STEM-les (shadowing) 14.30 - 14.45 u.: Reflectie over de dag
	
INSCHRIJVEN VIA SITE: www.pov.be Ga naar 'Professionalisering' -> 'STEM' -> 'Inschrijven Inspiratiedag/Ervaringsdag STEM' OF VIA URL: https://goo.gl/cJcti3	
	

In 2017-2018 hebben we twee TAC, gepassioneerd door STEM, deeltijds aangeworven (in de 'buitenbaan') en **inspiratiedagen** georganiseerd. Binnen onze PBD wordt de vaste kern van begeleider/adviseurs omringd door een **buitenbaan van experts** met een maximale aanstelling van 30% binnen Provinciaal Onderwijs Vlaanderen. Al deze POV-experten zijn afkomstig van onze scholen/centra/lerarenopleidingen en staan dus nog met beide voeten in het werkveld. Op die manier valoriseren we niet alleen de aanwezige expertise in het provinciaal onderwijs, maar slagen we er ook in de goede praktijkvoorbeelden te dissemineren naar onze andere scholen en centra, die trouwens ook sterk vragende partij zijn voor dergelijke samenwerking. We hebben op die manier een antwoord gevonden op de wisselende behoeften van ondersteuning van onze scholen omdat de experts in de buitenbaan inwisselbaar zijn. Daarnaast boren we heel bewust de innovatiecapaciteit en expertise in onze scholen en centra op een structurele manier aan!

Binnen hun opdracht hebben deze experts ook innovatieve ideeën uitgewisseld en verder uitgewerkt - lees: geprogrammeerd. Zo is een digitaal STEM-paspoort ontwikkeld i.f.v. de oriëntering van een leerling. Concreet betekent dit dat de leerling na elk project een zelfreflectie doet op drie niveaus nl. skills, interesse en inspanningsniveau. De vakgroep krijgt onmiddellijk feedback wat door de leerling als goed en minder goed ervaren wordt. Dit ID gaat 'mee' met de leerling naar de hogere jaren.

Doel 2: de begeleidingsdienst van POV biedt een specifiek aanbod aan inspeland op de verschillende doelgroepen.

Voor het eerst werd in maart 2018 een **Interprovinciale Ontmoetingsdag** georganiseerd voor alle administratieve en ondersteunende medewerkers van de CVO's. Tijdens deze dag konden de deelnemers

- op een informele manier inspiratie opdoen en praktijkvoorbeelden uitwisselen,
- nieuwe kennis opdoen dankzij de inbreng van externen,
- eigen cases, vragen en problemen samen met collega's bespreken m.b.t. personeel, boekhouding, klantgericht onthaal en cursistenadministratie,
- tot innovatieve inzichten komen rond acties die de werking van de organisatie verbeteren.

Met 109 deelnemers werd deze eerste editie meteen een enorm succes.



POV Onderwijs @POV_ond... · 23 mrt. ✓

De eerste Interprovinciale Ontmoetingsdag voor administratief personeel in het **volwassenenonderwijs** is gestart voor @POV_onderwijs.

"Administratie = de ruggengraat van een organisatie!"

#administratie



Doel 3: de begeleidingsdienst van POV integreert daar waar mogelijk professionalisering in de verschillende begeleidingsinitiatieven.

Ondersteunen van scholen en centra betekent voor ons – zoals beschreven in hoofdstuk 3 over bereik in dit verslag – intensief samenwerken, concreet meer dan 20 contacturen¹⁰ ondersteuning bieden, begeleiding en vorming **geïntegreerd**.

Bij de **netwerken** zijn de bijeenkomsten reeds van oudsher opgebouwd uit een groot onderdeel VTO (vorming-training-opleiding). De netwerken zijn gericht op een bepaalde doelgroep (leidinggevend, leerlingenbegeleiders en leraren) en beogen voornamelijk kennismaken, kennisdelen en kenniscreatie. Begeleiding nadien ter implementatie wordt vanuit de begeleidingsdienst gestimuleerd. Aangezien de begeleiders van de netwerken ook de trajecten ter implementatie verzorgen, is continuïteit gewaarborgd. De netwerken PAV zijn een mooi voorbeeld van integratie nascholing en begeleiding. Naast de netwerkbijeenkomsten lopen er in de scholen intensieve trajecten waarbij de vakgroep PAV begeleid wordt en het geleerde van de netwerken geïmplementeerd wordt. De evolutie in 2017-2018 **van netwerk naar vakdidactische leergemeenschap** (zie ook hoofdstuk 4.2) ligt hier helemaal mee in lijn.

Wat de **nieuwe projecten** betreft, investeren we overtuigd in een conceptontwikkeling met een maximale integratie van begeleiding en nascholing. Provinciaal Onderwijs Vlaanderen voorziet in de noodzakelijke financiële en personeelsmiddelen om deze prototyping mogelijk te maken. In elk nieuw project wordt steeds inhoudelijke kennis doorgegeven – onder welke vorm dan ook. Vervolgens wordt het team gecoacht en ondersteund bij de implementatie van het geleerde in de

¹⁰ Onderzoek Vanderlinde, Merchie, Tuytens en Devos over indicatoren van effectieve professionaliseringsinitiatieven

eigen onderwijspraktijk. Hierbij heeft de begeleider oog voor het zichtbaar maken van wat geleerd wordt tijdens de talloze informele momenten gedurende dit traject.

Een voorbeeld van integratie nascholing in begeleiding in een project is de eerste fase van het RO(C)K-project. Een uitgebreid kernteam verkende het OK-kader via een door Provinciaal Onderwijs Vlaanderen ontwikkeld **leerpad** (<http://rok.pov.be/>). Bedoeling was zelfstandig door dit leerpad te gaan, maar op vraag van de deelnemende instellingen hebben we voor deze moderne vorm van nascholing twee **begeleidende sessies** voorzien.

4.6 MET ONDERWIJSACTOREN OVERLEGGEN OVER ONDERWIJSKWALITEIT

Decretale opdracht 6 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV gaat doorgedreven partnerschappen aan met (onderwijs)actoren.
2. De begeleidingsdienst van POV neemt actief deel aan overlegfora over onderwijskwaliteit.
3. De begeleidingsdienst van POV wendt knowhow en expertise vanuit de overlegfora aan bij het ontwikkelen van eigen concepten voor begeleidingsstrategieën en –projecten.

Doel 1: De begeleidingsdienst van POV gaat doorgedreven partnerschappen aan met (onderwijs)actoren.

De begeleidingsdienst van POV gaat doorgedreven partnerschappen aan met de provinciale scholen en centra. Leraren worden binnen de begeleidingsdienst deeltijds (een klein percentage) tewerkgesteld omwille van hun specifieke expertise. Binnen de eigen school brengen deze leraren echter ook een dynamiek teweeg door de expertise die ze als deeltijdse begeleider opdoen. Voorbeelden hiervan zijn een begeleider Nederlands, een GOK-coördinator, lectoren met ervaring in praktijkonderzoek, een CLIL-expert, twee STEM-experten (zie ook hoofdstuk 4.5) en een leerlingenbegeleider.

Met **OVSG** hebben we sinds enkele jaren een structureel samenwerkingsverband: OVSG begeleidt onze basisscholen en buitengewoon onderwijs en wij begeleiden hun deeltijds onderwijs, en dit omwille van gericht inzetten van expertise en efficiëntiewinst. Deze samenwerking is nog uitgebreid binnen het POC en de ondersteuning van NT2.

GO!, OVSG en POV zijn als openbaar onderwijs het engagement aangegaan intensiever te gaan samenwerken. U kan hierover meer lezen in hoofdstuk 6.

POV werkt samen met **lerarenopleidingen**, voornamelijk in het kader van onderzoek en internationalisering (meer hierover kan u lezen in hoofdstuk 8).

Tenslotte uiten we graag ook onze waardering voor de **D4-bijeenkomsten**: samenwerkend leren in de praktijk met de 'hoofden' van de begeleidingsdiensten, het geeft telkens weer goesting en energie. Telkens staat een update van de samenwerkingsverbanden op de agenda: het netoverschrijdend project competentie-ontwikkeling (inclusiever onderwijs), het netoverschrijdend project taal en de netoverschrijdende samenwerking binnen het volwassenenonderwijs. Het schooljaar 2017-2018 en volgend schooljaar zit POV de D4-vergaderingen voor.

Doel 2: De begeleidingsdienst van POV neemt actief deel aan overlegfora over onderwijskwaliteit.

De begeleidingsdienst van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen nam actief deel aan:

- structureel overleg overheid – begeleidingsdiensten en POC;
- structureel overleg onderwijsinspectie – begeleidingsdiensten en VOCVO (niveau-overstijgend, per onderwijsniveau/CLB en deelplatformen volgens vakgebieden);
- structureel overleg met andere begeleidingsdiensten 'D4'; onder de vleugels van D4 ook overleg samenwerking volwassenenonderwijs;
- SONO-onderzoek;
- Vlaamse Onderwijsraad;
- overlegplatform EDO;
- overleg met andere beleidsdomeinen;
- overleg met andere onderwijsactoren;

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen zet actief in op deze decretale taak steeds vanuit een pragmatisch perspectief: het overleg moet bijdragen tot de onderwijskwaliteit in onze scholen en centra en dus finaal iets opleveren voor de leerlingen en cursisten. In het bijzonder wensen wij te focussen op het overleg inspectie – begeleiding en onderzoek.

Doel 3: De begeleidingsdienst van POV wendt knowhow en expertise vanuit de overlegfora aan bij het ontwikkelen van eigen concepten voor begeleidingsstrategieën en –projecten.

Zowel intern in de PBD als in de overlegfora met onze klanten zoals netwerken voor directies én leraren wordt systematisch het 'geleerde' en de info doorgegeven. Zo nemen we bijvoorbeeld de info uit de inhoudelijke gesprekken tijdens het overleg inspectie-begeleiding mee in het sensibiliseren, informeren en begeleiden van de scholen en centra in het kader van het nieuw referentiekader Onderwijskwaliteit.

4.7 PARTICIPEREN AAN AANSTURING OF OPVOLGING VAN ONDERSTEUNINGSINITIATIEVEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Decretale opdracht 7 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV ondersteunt scholen en centra bij veranderingsprocessen in het brede onderwijsveld die door de Vlaamse Regering aangestuurd worden.
2. De begeleidingsdienst van POV participeert aan stuurgroepen die ondersteuningsinitiatieven van de Vlaamse Regering opvolgen.
3. De begeleidingsdienst van POV wendt knowhow en expertise vanuit de ondersteuningsinitiatieven van de Vlaamse Regering aan bij het ontwikkelen van eigen concepten voor begeleidingsstrategieën en -projecten.

Doel 1: De begeleidingsdienst van POV ondersteunt scholen en centra bij veranderingsprocessen in het brede onderwijsveld die door de Vlaamse Regering aangestuurd worden.

DUAAL LEREN

Alle provinciale scholen zijn en worden nog steeds stelselmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen duaal leren. Verder wordt er gesensibiliseerd op allerlei niveaus door gesprekken aan te gaan met individuele scholen maar ook met de schoolbesturen.



grietmathieu @grietmathieu · 02 feb. ✓
Provinciaal onderwijs gaat volledig voor duaal leren: nieuwe oproep proefprojecten !!@POV_onderwijs

💬 1 🍷 4 🔗

De meeste scholen binnen het provinciaal onderwijs nemen ondertussen deel aan één of meerdere duale opleidingen binnen het proefproject 'Schoolbank op de werkplek'. De scholen werden begeleid bij de opstart en bij de aanvraag. Scholen werden in contact gebracht met nuttige partners binnen duaal leren (bv. de sectoren, Syntra Vlaanderen, de overheid, ...). De scholen duaal werden in het schooljaar 2017-2018 twee keer samen gebracht om ervaringen uit te wisselen en om te professionaliseren op vlak van duaal leren. Ook scholen die gelijke opleidingen aanbieden werden door POV met elkaar in contact gebracht. Er werd een draaiboek voor de opstart van duaal leren opgemaakt in samenwerking met OVSG. POV nam een deel van de professionalisering van de trajectbegeleider (via studiedagen Syntra Vlaanderen) voor zijn rekening, in samenwerking met de andere koepels.

Doel 2: De begeleidingsdienst van POV participeert aan stuurgroepen die ondersteuningsinitiatieven van de Vlaamse Regering opvolgen.

DIFFERENTIATIE

Vanuit het kabinet onderwijs startte men proefprojecten rond differentiatie. Met deze proefprojecten is het de bedoeling differentiatiepraktijken in kaart te brengen en te analyseren. Vanuit onze begeleidingsdienst volgen we dit ook verder op, omdat we onze scholen, die 1B hebben, gaan stimuleren om op deze proefprojecten in te zetten. Zowel de scholen als wijzelf als begeleidingsdienst kunnen dan een zicht krijgen op praktijkgerichte wetenschappelijk onderbouwde bijdrage met praktijkverhalen.

In 2017-2018 hebben we het project uitgeschreven: een combinatie van blended learning en begeleiding via workshops. We hebben het project voorgesteld in 2 kandidaat-scholen: PIBO Tongeren en kunsthumaniora Hasselt (PIKOH).

INSCHALINGEN

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen deelt samen met OVSG een zetel in de inschalingscommissie VKS. Hier worden beroepskwalificatiedossiers, ontwikkeld en gevalideerd door sectoren, beoordeeld en ingeschaald op een niveau van de Vlaamse kwalificatiestructuur volgens een daartoe ontwikkelde Vlaamse Inschalingsmethode.

CURRICULUMDOSSIERS

POV werkt actief mee in het internetoverleg over het concept van het curriculumdossier. Dit werkjaar werd o.a. gefocust op de verschillende bouwstenen van het curriculumdossier en de koppeling aan de 8 Europese sleutelcompetenties.

TARRA

TARRA is voor POV geen lege container. We nemen TARRA bewust mee als bril om zowel naar onze eigen werking als de totstandkoming van nieuwe regelgeving te kijken.

MOS

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen is lid van de begeleidingscommissie Milieuzorg Op School (MOS) waar initiatieven van het MOS-project worden besproken.

Doel 3: De begeleidingsdienst van POV wendt knowhow en expertise vanuit de ondersteuningsinitiatieven van de Vlaamse Regering aan bij het ontwikkelen van eigen concepten voor begeleidingsstrategieën en -projecten.

PRIORITAIRE NASCHOLING EXPEDITIE M I.S.M. OVSG

Expeditie M, een onderzoekstocht naar duurzame integratie van inclusief handelen en denken

2017-2018, het laatste jaar Expeditie M, of beter gezegd als prioritaire nascholing. Uit de effectiviteitsbevraging van Expeditie M bleek dat alle kernteamleden hun eigen denken en handelen rond inclusief onderwijs opvallend meer in vraag leerden stellen en dat de overgrote meerderheid een beter inzicht verwierf in het leerproces van zijn of haar leerlingen. Het merendeel van hen leerde ook om leerinhouden beter af te stemmen op de gekozen doelen en na te denken over de impact van de keuze van de evaluatievorm. Ook hun manier van feedback geven naar leerlingen toe leerden ze aanpassen. Tevens leerden ze meer rekening te houden met de sociale en ontwikkelingsbehoeften van hun leerlingen en leerden ze positieve gedragingen van leerlingen meer te stimuleren.

Leden van het kernteam in elke deelnemende school leerden reflecteren over hun eigen pedagogische houding en leerden daarbij van perspectief te wisselen. Zo oefenden ze zich in het innemen van het standpunt van de leerlingen en de ouders. Hieraan gekoppeld leerden ze dat het belangrijk is om te zoeken naar manieren om efficiënt en effectief te communiceren met ouders en leerlingen, maar ook met ondersteuners, CLB-ankers en andere relevante actoren. Ze communiceren daarom nog niet altijd verbindend in de praktijk, maar ze zijn zich wel bewust geworden van het belang en van wat er nodig is om dit te realiseren. Tevens brachten ze verwachtingen van ouders in kaart en verwierven ze inzicht in hoe ze ouderparticipatie kunnen aanwakken. Daarnaast kregen ze meer inzicht in mogelijkheden voor flexibele leertrajecten en wat te doen met de groep zij-instromers. Vervolgens leerden kernteamleden sterker inzetten op binnenklasdifferentiatie en leerden ze over preventief werken rond gedrag. Tot slot leerden kernteamleden ook inzien hoe het zorgcontinuüm en het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding aan elkaar gelinkt kunnen worden.

De leden van het uitgebreid kernteam leerden allereerst wat redelijke aanpassingen zijn. Zij leerden daarbij het verschil maken tussen 'objectieve criteria voor redelijke aanpassingen' en wat voor hen zelf persoonlijk redelijke aanpassingen zijn. Daarnaast leerden leerkrachten om handelingsgericht redelijke aanpassingen te formuleren op basis van specifieke onderwijsbehoeften. Tot slot kregen leden van het uitgebreid kernteam ook inzicht in hoe om te gaan met pubers. Ze leerden de werking van het puberbrein beter kennen en verschillen zien met probleemgedrag bij adolescenten.

Expeditie M werd opgebouwd aan de hand van 5 doelstellingen.

DOELSTELLING 1: LEERKRACHTEN KENNEN DE VERSCHILLENDE DENKKADERS DIE AAN DE BASIS LIGGEN VAN INCLUSIEVER WERKEN.

De deelnemers kennen de kaders nu al veel beter dan voor de nascholingssessies. Dat komt doordat de trajectbegeleiders in deze sessies actief met de kaders aan de slag gingen. Het zorgcontinuüm stelden de deelnemers fysiek aanwezig door een oefening waarbij kaartjes met zorgacties op een papieren driehoek werden geplaatst. Dit hangt vaak uit in scholen waardoor zij steeds aan de verschillende fasen herinnerd worden.

Ook de begrippen *redelijke aanpassingen* en *specifieke onderwijsbehoeften* werden door praktische toepassingen en herhalingen toegevoegd aan de woordenschatkennis. De principes van *handelingsgericht werken* zijn gekend, maar worden nog niet veelvuldig toegepast.

In de keuzesessies 'omgaan met moeilijk gedrag' werden eveneens kaders aangereikt. Zo leerden de deelnemers het *social discipline window* kennen en kunnen ze dit in eigen woorden uitleggen. Ze kennen ook de werking van het puberbrein.

DOELSTELLING 2: LERAREN STAAN ERVOOR OPEN OM OP EEN GEÏNTEGREERDE MANIER OM TE GAAN MET DE VERSCHILLENDE DENKKADERS.

Een groot deel van de leerkrachtenteams is ervan overtuigd dat er anders gewerkt moet worden. Er is de wil om kaders zoals het zorgcontinuüm, redelijke aanpassingen, adolescentenpsychologie, HGW en co-teaching te integreren en met elkaar in verband te brengen. Het merendeel van de leerkrachten maakte de koppeling tijdens de sessies met hulp van de trajectbegeleider. De link tussen adolescentiepsychologie en HGW blijft wel nog moeilijk.

Blijvende opfrissing van de (verbanden tussen) kaders zal nodig zijn en vooral bij het implementeren ervan in besprekingen met en over leerlingen, tijdens klassenraden, op oudercontacten, ..., kortom in de schoolwerking.

DOELSTELLING 3: LERAREN KUNNEN VIA REFLECTIE- OF TOEPASSINGSOPDRACHTEN EEN PEDAGOGISCHE EN DIDACTISCHE VERTALING MAKEN VAN DE AANGEBRACHTTE CONCEPTEN EN DENKKADERS NAAR DE EIGEN KLASPRAKTIJK.

Ongeveer 60 à 70% van de leerkrachten maken de transfer naar hun eigen klaspraktijk. De meeste werken aan de uitbouw van de brede basiszorg. Quick wins leiden tot meer inzet voor zorg.

Opvallend is wel dat deelnemers veel tijd en ruimte nodig hebben om de vertaalslag te maken van de kaders naar de praktijk. De beginsituatie van het kern- en schoolteam bepaalt in sterke mate of men (zelfstandig) de nieuwe inhoud kan toepassen. De meeste schoolteams vragen hierbij externe ondersteuning, bv. van de pedagogische begeleidingsdienst.

De terugkomsessies stimuleren kernteamleden om co-creatief na te denken over wat en hoe ze de denkkaders effectief kunnen inzetten op de klasvloer. Het concreet maken van de voornemens in een actieplan o.b.v. SMART-doelstellingen en streefdata is hierbij een dankbaar hulpmiddel. Ook tijdens de nascholingsessies werd er voor uitgebreide kernteams telkens de link gelegd met de eigen klaspraktijk door aan de slag te gaan met schooleigen casussen.

Meer aandacht besteden aan de fase van groepsvorming en het actualiseren van de onthaalactiviteiten, de talenten centraal stellen als bevorderende factor bij een leerlingenbespreking, de informatieoverdracht tussen de verschillende graden op punt stellen ... dit zijn allemaal voorbeelden van interventies die lerarenteams na de sessie 'omgaan met moeilijk gedrag' aan het schooleigen actieplan hebben toegevoegd.



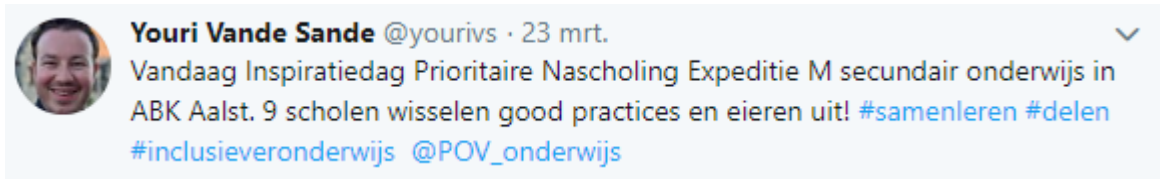
PTI Zottegem werkte met alle leraren een schooleigen zorgcontinuüm uit.

DOELSTELLING 4: SCHOOLTEAMS KUNNEN DE DENKKADERS, TOOLS EN INSTRUMENTEN INTEGREREN IN HET SCHOOLBELEID.

Op beleidsniveau gebeuren er heel veel aanpassingen: zowel voor het zorgbeleid, het professionaliseringsbeleid als het schoolbeleid worden er prioriteiten gesteld. Ook gaan scholen nadenken over een structurelere aanpak van zorg binnen hun beleid. Zo worden bijvoorbeeld het zorgcontinuüm en redelijke aanpassingen structureel ingebouwd tijdens de klassenraden en in het algemene zorgsysteem. De principes van HGW worden gebruikt om af te toetsen of acties die ondernomen worden in het kader van zorg kwaliteitsvol zijn.

Doelstelling 4 wordt echter voornamelijk gerealiseerd op niveau van het beleid, dit doordat het kernteam hier vooral mee bezig was tijdens de drie terugkomsessies. Disseminatie naar het volledige schoolteam wordt, net zoals in 2015-2017, verwacht tijdens het tweede begeleidingsjaar.

Wat de keuzesessie betreft werden de kaders rond adolescentiepsychologie door het beleid als zeer waardevol beschouwd, waardoor zij zich hebben voorgenomen om alle leerkrachten van de school deze professionalisering te laten volgen. Men is hier reeds volop mee bezig. Het is deze wetenschappelijke achtergrond die men wil gebruiken als basis om als volledig schoolteam naar leerlingen te kijken.



DOELSTELLING 5: SCHOOLTEAMS KUNNEN ALLE ACTOREN IN EN ROND DE SCHOOL, INCLUSIEF OUDERS EN LEERLINGEN, BETREKKEN BIJ DE VORMGEVING VAN HET ONDERWIJS AAN LEERLINGEN MET SPECIEKE ONDERWIJSBEHOEFEN.

Deze doelstelling werd expliciet vooropgesteld tijdens de keuzesessie 'verbindend schoolklimaat' en de lezing 'communiceren met ouders'. Daarnaast werd er gedurende elke terugkomsessie gereflecteerd over hoe ouders, leerlingen of andere stakeholders betrokken kunnen worden bij het vormgeven van inclusief onderwijs.

Het valt op dat scholen die in het verleden ervaringen hebben met het voeren van een participatief schoolbeleid er beter in slagen deze doelstelling te behalen. Zij beschikken over meer kanalen, goede praktijkvoorbeelden, een grotere dosis zelfvertrouwen en voldoende communicatievaardigheden om het gesprek met leerlingen en ouders aan te gaan.

De verbindende samenwerking heeft in de deelnemende scholen en centra een meer gericht en meer gestructureerd karakter gekregen na het prioritair nascholingsproject.

Scholen zoeken wel nog veel initiatieven om *ouders* te betrekken en dan specifiek op het vlak van het bespreken van de specifieke onderwijsbehoeften van hun kind. Scholen merken dat ouders soms nog informatie achterhouden. Daarom zijn ze op zoek naar manieren om de band met ouders nog meer te versterken. Hierbij zijn informele momenten - die al goed werken - cruciaal, want dat kan leiden tot een grotere participatie tijdens formele oudercontacten.



PTI Eeklo: leerlingen betrekken bij het bepalen van hun specifieke onderwijsbehoeften

Wat het bespreken van de specifieke onderwijsbehoeften met *de leerling* in kwestie betreft, hebben scholen al stappen gezet om de maatregelen of redelijke aanpassingen te bespreken met de leerling vooraleer ze genomen worden in de klassenraad. De trajectbegeleiders merken een evolutie van standaardcontracten voor dyslexie naar minder en efficiëntere maatregelen op maat van de leerling. Daarnaast reikte de handleiding voor een leerlingengesprek uit de keuzesessie 'ouder- en leerlingenparticipatie' leerkrachten handvaten aan om concreet aan deze doelstelling te werken.

De samenwerking tussen *leerkrachten onderling* beperkt zich vaak nog tot de klassenraad en vakwerkgroepen. Dit zou volgens kernteams en directie mogen uitgebreid worden naar collegiaal leren, hospiteren of zelfs lesson study. Hier worden dus nog stappen gezet, die reeds in de verschillende actieplannen opgenomen zijn. De oefening op het maken van een netwerkkaart (keuzesessie 'verbindend schoolklimaat') hielp scholen en leerkrachtenteams om de relevante stakeholders en hun samenwerkingsverbanden in kaart te brengen.

In de samenwerking met externen valt vooral op dat de meeste scholen goed samenwerken met het CLB. Na Expeditie M merken we zelfs dat de samenwerking nog versterkt is. Bij de school waar het niet lukt, zien de trajectbegeleiders dat vooral de drempel naar het CLB te groot is.

De prioritaire nascholing Expeditie M loopt af, maar tegelijkertijd verder. Het project zal nazinderen, het ontwikkelde materiaal hergebruikt en steeds verbeterd. De deelnemers zullen het geleerde **verder implementeren** en hierbij begeleid worden. Zo organiseren we volgend schooljaar een 3-daags seminarie voor schoolteams over leerlingenbegeleiding. Deze meerdaagse is bedoeld voor directies, leerlingenbegeleiders én leraren. PTI Kortrijk zal alvast getuigen over inzichten die zij opdeden tijdens Expeditie M en het traject dat zij gelopen hebben.

4.8 IN HET KADER VAN ZORGBREED EN KANSRIJK ONDERWIJS EEN GLOBAAL LEERKRACHT- EN TEAMGERICHT PROFESSIONALISERINGSTRAJECT EN – STRUCTUUR UITBOUWEN TENEINDE LEERKRACHTEN(TEAMS) DE COMPETENTIES TE LATEN VERWERVEN IN HET WERKEN NAAR EEN MEER INCLUSIEVE SCHOOL IN EEN PROCES VAN VERBINDEND SAMENWERKEN

4.8.1 ONDERSTEUNINGSINITIATIEVEN POV

Aanvullende opdracht 1 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV werkt mee aan het evolueren naar meer inclusieve scholen.
2. De begeleidingsdienst van POV versterkt de competenties van leidinggevenden, zorgcoördinatoren, remedial teachers, leerlingenbegeleiders en leraren in het omgaan met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
3. De begeleidingsdienst van POV brengt de verschillende actoren samen, onder meer leerlingen, ouders en CLB.

Doel 1: De begeleidingsdienst van POV werkt mee aan het evolueren naar meer inclusieve scholen.

De opvoeders en leerlingenbegeleiders van PTI Ninove werden tijdens 4 sessies begeleid op maat. Zij kennen nu de fases van het **zorgcontinuüm** en wat dit op ieder niveau betekent. Via de **roos van Leary** kregen de opvoeders en leerlingenbegeleiders inzicht in hoe we gedrag en communicatie kunnen beïnvloeden (aspect van actie-reactie). Er werd op hun vraag ook een sessie gewijd aan orde- en tuchtmaatregelen en de wetgeving hierover.

In PTI Zottegem maakten ze hun zorgcontinuüm in hout, heel zichtbaar voor de collega's binnen de school. Vervolgens vertaalden ze het ook in het leerlingenvolgsysteem. De **inschrijvingsdocumenten** werden aangepast: ze bevragen (nog) meer de noden van ouders en leerlingen.

De provinciale scholen en centra die in de PNA Expeditie M stapten in 2016-2017, genoten in 2017-2018 ondersteuning van het team inclusie tijdens hun implementatie-jaar.

In PIBO Tongeren professionaliseerde de vakgroep Frans zich via de Lesson Study, een methodiek die uitgaat van noden en uitdagingen van de leerling(en). Meer hierover kan u lezen in hoofdstuk 4.4. In het nazorgtraject van PTI Kortrijk werkten we aan de thema's bepaald in het prioritair nascholingsproject. Als eerste actie lichten we het hele team in hoe ze inclusief kunnen werken en wat de visie is. Daarnaast gingen ze ook al met het tweede thema aan de slag, het herstelgericht werken. In een eerste sessie gingen we aan de slag met **proactieve cirkels**. Het kernteam werkte verder aan de acties om de herstelgerichte gedachte verder te verspreiden door de school. Zo werd er gewerkt aan verbinding, geweldloze communicatie en herstellvragen. Druppelsgewijs krijgt de visie ingang, vooral proactieve cirkels worden al intensief toegepast.

Doel 2: De begeleidingsdienst van POV versterkt de competenties van leidinggevend, zorgcoördinatoren, remedial teachers, leerlingenbegeleiders en leraren in het omgaan met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Randvoorwaarde om tot een inclusieve, warme leer- en leefomgeving te komen, is een verbindend schoolklimaat. We zetten dan ook in op (langdurige) trainingen rond **coachende vaardigheden**. Zo gingen we aan de slag met leraren in PIKOH. Na deze training, waarin nascholing en begeleiding geïntegreerd zijn aangepakt:

- Zijn de leerkrachten vertrouwd met het kader van de GRROW en de 7 vaardigheden nodig om krachtgericht en waarderend te coachen. De coaches zetten de eerste stappen om deze technieken te gebruiken in het coachen van hun leerlingen. We leren hen de juiste vragen te stellen om het leren van de leerling uit te lokken en zo goed mogelijk te ondersteunen.
- De coaches / leerkrachten zijn vertrouwd met de zelfdeterminatietheorie en verwerven inzicht in hoe motivatie werkt.
- De coaches / leerkrachten werden meer zelfzeker om – mede door nieuwe inzichten – de komende uitdagingen in het onderwijs tegemoet te komen, vooral door een veranderende houding t.o.v. hun collega's, de leerlingen en de ouders.
- De aangereikte tools werden ingeoeft en dadelijk in de praktijk omgezet via opdrachten.

Hoewel GOK in vele scholen reeds geïmplementeerd is door het doorlopen van de verschillende cycli hebben we tijdens het schooljaar 2017-2018 toch het aanbod gedaan van een coachgesprek met de GOK-coördinatoren rond het GOK-beleid en -werking, op maat van de school. Meer hierover kan u lezen in hoofdstuk 5.

Doel 3: De begeleidingsdienst van POV brengt de verschillende actoren samen, onder meer leerlingen, ouders en CLB

PBD EN ONDERSTEUNINGSNETWERKEN

De competentiebegeleiding van de PBD POV boekte resultaten op microniveau (niveau van de ondersteuner) en mesoniveau (niveau van de organisatie). Individuele ondersteuners professionaliseerden zich via initiatieven als 'coaching on the job' en supervisie in kleine groepen. Via deze laatste ontwikkelden de ondersteuners het vermogen tot zelfreflectie op het eigen beroepsfunctioneren. Daarnaast faciliteerden de competentiebegeleiders **kennisdeling onder ondersteuners** (bv. bijscholingen promoten, boekenplank, materialenbank). Ze hielpen zo ondersteuningsteams gaandeweg uitgroeien tot lerende netwerken. Verschillende stakeholders binnen het ondersteuningsnetwerk werden door de competentiebegeleiding geïnformeerd o.a. inzake wetgeving.

De competentiebegeleiders realiseerden **verbinding tussen ondersteuners** zowel binnen één netwerk als netwerkoverstijgend. Specifiek binnen ondersteuningsnetwerk Centrum werden startende ondersteuners in groep gedurende een reeks van 4 sessies begeleid binnen een netoverschrijdend ontwikkeld traject Aanvangsbegeleiding (i.s.m. OVSG en GO!).

Ondersteuningsnetwerkoverschrijdend werd er een contactdag en aanvangsbegeleiding georganiseerd voor alle netwerken waarin er BUO-scholen van POV of OVSG aan de slag gingen. Via vormingen op vraag (binnen ONW Meetjesland en ONW Limburg) en via een aanbod van vormingen tijdens een 3-tal vormingsweken (binnen ONW Centrum) werden ondersteuners **geprofessionaliseerd** inzake onderwerpen als **zorgcontinuüm, redelijke aanpassingen, handelingsgericht werken, UDL, leerkrachtgericht coachen**, ... Zij verwierpen kennis en vaardigheden die ze (meteen) kunnen inzetten in hun rol van expert, verbinder, facilitator op de klasvloer. Waar nodig namen de competentiebegeleiders van POV de **makelaarsrol** op en schakelden ze externen in voor vorming (bv. VC Create).

Op mesoniveau werden de netwerken Meetjesland en Limburg van nabij begeleid bij de opstart en verdere ontwikkeling als **lerende organisatie** (bv. creëren van gelijkgerichtheid, eerste stappen in

visieontwikkeling). De competentiebegeleiding voerde o.a. tussentijdse evaluaties uit, alsook een relatief grootschalige tevredenheidsbevraging. Daarnaast werd in voortdurende samenspraak met ondersteuners en netwerkcoaches/coördinatoren gewerkt aan werkingsdocumenten, procedures, stappenplannen, etc.

Naast het werk binnen de netwerken ontwikkelde de competentiebegeleiding tijdens het schooljaar 2017-2018 een nieuw project **Prioritaire Nascholing** dat in april werd goedgekeurd en vanaf schooljaar 2018-2019 zal uitgevoerd worden onder de naam "Switch".

CASUSBEGELEIDING

In **avAnt** werd een casus begeleid van een leerlinge in het 1e jaar met heel specifieke onderwijsbehoeftes. De leerkrachten werden sterker gemaakt in het opstellen van maatregelen voor deze leerlinge. In samenwerking met het Provinciaal CLB Antwerpen werd ook bekeken hoe de ouders betrokken konden worden en hoe zij ook de noden van de leerkrachten.

In **PTI Zottegem** werd een casus begeleid rond een leerling in het 1e jaar in de OK-klas (= co-teaching in 1B). Eerst werd samengezeten met het CLB, het CSW en de ondersteuners om te gaan bekijken hoe we de ouders en andere leerkrachten konden betrekken bij de begeleiding van deze leerling. Alle partijen stelden ook samen enkele dispenserende en compenserende maatregelen op. In een tweede begeleiding werd deze besproken in een begeleidende klassenraad, waarbij ook de leerkrachten van het 2e jaar betrokken werden.

4.8.2 NETOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING COMPETENTIEBEGELEIDING / INCLUSIE

OVSg en GO! coördineren het luik inclusie in het samenwerkingsverband.

De doelstellingen zoals opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst zijn gedurende dit schooljaar voorwerp geweest van evaluatie. Er blijft behoefte en het engagement om overleg op niveau van een stuurgroep te organiseren waar we

- overleggen over actuele thema's gerelateerd aan de implementatie van het M-decreet;
- regelmatig vragen en inzichten voorleggen aan en samenwerkingsmogelijkheden bekijken met andere actoren in het veld die activiteiten opzetten verbonden aan de implementatie van het M-decreet;
- professionaliseringsinitiatieven in functie van expertisedeling tussen competentiebegeleiders mogelijk maken.

ACTIVITEITEN

In het schooljaar 2017-2018 werden er vier bijeenkomsten van de stuurgroep gehouden waarbij voornamelijk werd gewerkt aan de evaluatie en bijsturing van de aanpak van de doelstellingen binnen de vernieuwde samenwerking met volgende conclusies:

- Impact ondersteuningsmodel en andere initiatieven op onze samenwerking
 - We blijven als PBD's samenwerken rond het thema ook al verschuift mogelijk de focus van de opdracht van de competentiebegeleiders. We bespraken daartoe de intentie van de verschillende begeleidingsdiensten naar aanleiding van de onttrekking van middelen competentiebegeleiding ten voordele van coördinatieopdrachten in de ondersteuningsnetwerken.
 - We blijven samen werken in functie van
 - Delen van praktijk met elkaar;
 - Intervisie van competentiebegeleiders mogelijk maken;
 - Projecten bespreken die reflectie vragen over de nood aan 'gelijkgerichtheid in aanpak', zoals onder andere project differentiatie binnen modernisering SO (ook al gaat dit over fase 0 en 1 van zorgcontinuüm), prioritaire nascholingsprojecten en samenwerking met andere organisaties indien daar vraag naar is

Gedurende het schooljaar 2017-2018 werd rond volgende initiatieven concreet samengewerkt:

- Informatie-uitwisseling:
 - Delen van de aanpak in de verschillende PBD's bij uitrol ondersteuningsnetwerken;
 - Delen van de aanpak in de verschillende PBD's naar aanleiding van de inkrimping van het contingent competentiebegeleiding;
 - Overleg rond de rol van de PBD in de ondersteuningsnetwerken: huidige en toekomstige werking
 - Reflectie over en/of samenwerken initiatieven van derden (overheid – andere organisaties – lokale initiatieven...): Vormingsproject Unia rond 'redelijke aanpassingen' (organisatie, invulling en evaluatie), overleg over de prioritaire nascholingen van de overheid
 - Het vormgeven aan de nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor 2018-2019

In functie van professionalisering competentiebegeleiders en samenwerkingsvragen van derden werkten we voor het schooljaar 2017-2018 samen rond:

- Deelname aan de studiedag project Unia: redelijke aanpassingen
- Reflectiedag 23 april 2018 voor competentiebegeleiders/nascholers prioritaire nascholing

4.9 VERSTERKEN VAN DE TAALVAARDIGHEID EN VAN HET TALENBELEID NEDERLANDS EN MODERNE VREEMDE TALEN

Aanvullende opdracht 2 vertaald in doelstellingen

1. De begeleidingsdienst van POV gaat actief met scholen en centra aan de slag om hun talenbeleid te expliciteren en te implementeren.
2. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren om vertrekkend vanuit de talige beginsituatie en behoeften van de leerlingen de taalvaardigheid Nederlands te versterken.
3. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren inzake Nederlands als instructie- en omgangstaal.
4. De begeleidingsdienst van POV creëert een draagvlak voor en begeleidt taalprojecten om op een positieve manier om te gaan met de thuistaal van de leerling.
5. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van taalcoördinatoren en -leerkrachten in functioneel en taakgericht talenonderwijs.

4.9.1 ONDERSTEUNINGSINITIATIEVEN DOOR POV

Doel 1. De begeleidingsdienst van POV gaat actief met scholen en centra aan de slag om hun talenbeleid te expliciteren en te implementeren.

Doel 3. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren inzake Nederlands als instructie- en omgangstaal.

Doel 4. De begeleidingsdienst van POV creëert een draagvlak voor en begeleidt taalprojecten om op een positieve manier om te gaan met de thuistaal van de leerling.

In 2018 hebben drie scholen op campus Gent het tweejarig project rond talenbeleid afgerond, verdere implementatie nemen ze zelf in handen. Ze voerden reeds acties uit hun talenbeleidsplan - geüpdatet vanuit de BSA en het GOK-plan – uit. De werkgroep talenbeleid houdt de stand van zaken van de uitgevoerde acties bij. De scholen hebben afspraken rond talenbeleid opgesteld, gebundeld.

De acties rond het afsprakenkader voor meertaligheid zijn bepaald. Het talenbeleidsplan bevat de professionalisering inzake talenbeleid voor de personeelsleden.

Doel 2. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van leraren om vertrekkend vanuit de talige beginsituatie en behoeften van de leerlingen de taalvaardigheid Nederlands te versterken.

In de professionele OK-dialoog met alle vakgroepen in 17 scholen en centra deeltijds gaan we in gesprek over hoe zicht te krijgen op de **beginsituatie** van de leerlingen om nadien haalbare en uitdagende doelen te kunnen vooropstellen voor de leerlingen. Taal is zo een hefboom bij het leren. Taal kan tegelijkertijd zo een te nemen 'hindernis' zijn bij leerlingen. Dus daarom ook zo cruciaal niet alleen de 'taalsterktes en -uitdagingen' bij leerlingen in kaart te brengen, maar ook met de resultaten aan de slag te gaan via een gepaste didactiek voor elke leerling. We maken ook de opvolging van de taalscreening bespreekbaar: hebben de acties het gewenste effect gehad? En als niet, hoe sturen we bij?

Doel 5. De begeleidingsdienst van POV bevordert de deskundigheid van taalcoördinatoren en -leerkrachten in functioneel en taakgericht talenonderwijs.

In 2017-2018 hebben we een aantal vakgroepen MVT begeleid rond het maken van **taaltaken**, het geïntegreerd werken rond taal. Zo hebben we o.a. in KW Ibis en De Wijnpers taaltaken ontwikkeld.

De vakgroep Talen van De Wijnpers ontwikkelde cursusmateriaal afgestemd op het leerplan. Het leerplan omvat weinig kennisdoelstellingen, zodat de focus vooral gelegd wordt op vaardigheden. De shift naar het juiste beheersingsniveau vroeg een aanpassing voor de lespraktijk. Hieraan gekoppeld, stelden de leraren evaluatiecriteria op die op de leerplandoelstellingen gebaseerd zijn. Ze werkten evaluatiefiches uit voor spreek- en schrijfvaardigheid. De leerkrachten talen kregen inspirerende voorbeelden van taaltaken te zien en werkten zelf al een eerste taaltaak uit.

In het netwerk NT2 en talen van het volwassenenonderwijs zal volgend schooljaar de focus op taaltaken liggen.

4.9.2 NETOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING TAAL

Katholiek Onderwijs Vlaanderen coördineert het luik taal in het samenwerkingsverband.

De samenwerking resulteerde in het schooljaar 2017-2018 in 3 samenkomsten van een kerngroep, samengesteld uit een begeleider uit elk net onder voorzitterschap van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Daarbij werd de samenwerkingsovereenkomst opgemaakt aan de hand van strategische doelen en acties.

Doelstelling 1: *Lokaal en bovenlokaal samenwerken naar aanleiding van projecten (zoals de Week van het Nederlands (Taalunie) of netwerken of LOPS).*

- Realisatie: de verschillende netten/koepels verhelderen hun rol als makelaar in het onderwijsveld en moedigen pedagogisch begeleiders aan waar het kan lokaal samen te werken.
- Planning voor volgende twee schooljaren:
 - Deelname aan overleg- en discussiefora in verband met leesbeleid (naar aanleiding van PIRLS) en uitwisseling hierover in de projectgroep

- Opstellen van actorenkaart en verhelderen van de rol van pedagogische begeleidingsdiensten als makelaar in samenwerking met de verschillende actoren



Doelstelling 2: *Elkaar informeren, expertise-uitwisseling rond jaarlijks af te spreken begeleidingsactiviteiten met impact op de klasvloer in thema's zoals meertaligheid, taalscreening, school- en instructietaal, taalgericht vakonderwijs, aandacht voor scharniermomenten in de onderwijssloopbaan.*

- Realisatie: we hadden netoverschrijdend contact over o.a. taalscreening secundair onderwijs, meertaligheid, plan geletterdheid en begrijpend lezen.
- Planning voor volgende twee schooljaren:
 - Uitwisseling en afstemming in de projectgroep over taalscreening secundair onderwijs
 - Uitwisseling en afstemming in de projectgroep over curricula, eindtermen, leerplannen (bijv. basisgeletterdheid)

Doelstelling 3: *Samenwerken aan de professionalisering en een gemeenschappelijke kennisbasis rond thema's zoals meertaligheid, taalscreening, school- en instructietaal ...*

- Realisatie: de samenwerking heeft geleid tot gezamenlijke professionalisering over taalgericht vakonderwijs en dialoog over begrijpend lezen.
- Planning voor volgende twee schooljaren:
 - Studiedag organiseren in verband met taalgericht vakonderwijs
 - Filmmateriaal ontwikkelen over taalgericht vakonderwijs
 - Dialoogdagen en intervisiemomenten met educatieve uitgevers organiseren over begrijpend lezen en nieuwe leerplannen secundair onderwijs

Voorbeelden uit de praktijk:

- We hadden overleg over de samenwerking met bibliotheken in het kader van het bibliotheekcharter.
- We organiseerden een dialoogdag (26.04.18) met educatieve uitgevers in verband met begrijpend lezen.
- We maakten een actorenkaart van de ondersteuners in het onderwijsveld op vlak van taalvaardigheid.
- We hadden overlegmomenten met onderwijsbeleid stad Antwerpen en onderwijscentrum Gent.
- We ontwikkelden gezamenlijk visie op onderwijs vreemde talen, meertaligheid, dovenscholen en esperanto.
- We formuleerden gezamenlijk aandachtspunten bij het plan geletterdheid.
- We organiseerden intervisiemomenten voor begeleiders in verband met taalgericht vakonderwijs.
- We verzamelden good practices van leraren over taalgericht vakonderwijs.
- We wisselden informatie uit over de twee nieuwe taalscreenings in secundair onderwijs (Van In en DiaBe), over initiatieven van de Taalunie (o.a. 'dag van talen' en 'taal en zorg', over de bijeenkomst 'leesplezier' (CANON en Stichting Lezen)

4.10 SAMENWERKING VOLWASSENENONDERWIJS

Aanvullende opdracht 3 vertaald in doelstellingen

4.10.1 CURRICULUMONTWIKKELING

Doelen:

Coördineren van de ontwikkeling van nieuwe opleidingsprofielen in het volwassenenonderwijs.

Coördineren van de actualisering van bestaande opleidingsprofielen in het volwassenenonderwijs.

Coördineren van de netoverstijgende leerplanontwikkeling in het volwassenenonderwijs.

GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap coördineert het luik curriculum in het samenwerkingsverband.

OVERLEG PROJECTGROEP CURRICULUM

De projectgroep curriculum is samengesteld uit een vertegenwoordiging van de 4 pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo en staat in voor de planning, coördinatie en operationele aansturing van de netoverstijgende curriculumontwikkeling.

De projectgroep voert ook de communicatie naar derden (onderwijsinspectie, AHOVOKS, sectoren, ...) in het kader van de netoverstijgende curriculumontwikkeling. De projectgroep kwam in totaal 6 keer samen tijdens het schooljaar 2017-2018.

ONTWIKKELING VOORSTELLEN VAN OPLEIDINGSPROFIELEN

Op 15 september 2017 en 6 juli 2018 werden er in totaal 11 voorstellen van nieuwe opleidingsprofielen ingediend bij de bevoegde administratie (bijlage 1). Het betreft 6 voorstellen voor nieuwe opleidingen en 5 ter vervanging/actualisatie van een bestaand opleidingsprofiel naar aanleiding van de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur en de erkenning van beroepskwalificaties. De ontwikkeling en actualisering van opleidingsprofielen op basis van een erkende beroepskwalificatie gebeurde in het kader van de werkgroep modularisering. De pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo namen het trekkerschap op van de gemengde ontwikkelcommissies en participeerden aan het overleg van de werkgroep modularisering.

Na een stand still van meer dan 1 jaar werden de werkzaamheden van de werkgroep modularisering in januari 2018 opnieuw opgestart. Er werden nieuwe afspraken gemaakt m.b.t. de manier waarop beroepskwalificaties omgezet worden naar modulaire opleidingstrajecten. De nieuwe afspraken monden uit in een geactualiseerde handleiding.

Verder werd ook beslist dat Leren en Werken (DBSO en Syntra Vlaanderen) niet langer deelnemen aan de werkgroep modulair. De werkgroep zal voortaan enkel bestaan uit een vertegenwoordiging van AHOVOKS (voorzitterschap), VDAB en de PBD's en VOCVO voor het volwassenenonderwijs. In samenspraak met AHOVOKS en VDAB werd er ook een nieuwe planning opgemaakt met prioritair te ontwikkelen modulaire trajecten voor 2018.

Ook werden er een reeks verlengde trajecten aangevraagd voor modules binnen de studiegebieden Slagerij en Auto.

Daarnaast werd er vanuit de netoverschrijdende curriculumontwikkeling aan de overheid de vraag gesteld om open modules mogelijk te maken voor beroepsopleidingen van het secundair volwassenenonderwijs gebaseerd op een erkende beroepskwalificatie.

Voor de opleiding Bibliotheekmedewerker- Informatiebemiddelaar werd er een netoverschrijdende concordantietabel opgemaakt samen met de betrokken centra. De concordantietabel biedt de centra een gemeenschappelijk afsprakenkader (vrijblijvend) om de overgang (o.a. verlenen van vrijstellingen aan cursisten) van de oude opleiding Initiatie bibliotheek-, informatie- en documentatiekunde naar de nieuwe opleiding in goede banen te leiden.

ONTWIKKELING NETOVERSTIJGENDE LEERPLANNEN

Op 31 januari 2018 en 31 mei 2018 werden er in totaal 14 leerplannen ter advies voorgelegd aan de onderwijsinspectie.

Leerplannen worden ontwikkeld door centrum- en netoverstijgende leerplancommissies. De commissies worden voorgezeten door de pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo. Ze coördineren de werkzaamheden en staan in voor de procesbegeleiding en de kwaliteitscontrole. De leerplancommissies zijn samengesteld uit leraren en coördinatoren van de centra, desgevallend aangevuld met deskundigen uit bedrijven of sectoren.

COMMUNICATIE CURRICULUMONTWIKKELING

De projectgroep curriculum communiceerde via zijn nieuwsflash naar diverse stakeholders (overheid, sectoren, Vlor ...) over de stand van zaken curriculumontwikkeling. De nieuwsbrief werd door de pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo ook aan hun eigen centra bezorgd.

ACTUEEL HOUDEN WEBSITE WWW.STUURGROEPVO.BE – LUIK CURRICULUM

De website van de voormalige stuurgroep volwassenenonderwijs blijft als platform fungeren om de netoverstijgende leerplannen aan te bieden. Het luik curriculumontwikkeling op de website werd up to date gehouden.

Naast de publicatie van de nieuwe goedgekeurde leerplannen werden ook de overzichten met de stand van zaken ontwikkelwerk leerplannen en opleidingsprofielen geactualiseerd.

BEVRAGING CENTRA VOLWASSENENONDERWIJS M.B.T. NIEUW TE ONTWIKKELEN EN TE ACTUALISEREN OPLEIDINGSPROFIELEN

Er werd dit schooljaar uitzonderlijk geen bevraging georganiseerd van de centra met betrekking tot te actualiseren of nieuw te ontwikkelen opleidingsprofielen. Deze bevraging wordt verschoven naar het najaar 2018.

De planning met prioritair te ontwikkelen opleidingen 2018 opgemaakt binnen de werkgroep modularisering loopt verder.

OPMAKEN EN INDIENEN PRIORITEITENLIJST TE ONTWIKKELEN OPLEIDINGSPROFIELEN SCHOOLJAAR 2018- 2019

Er werd uitzonderlijk (zie ook vorige activiteit) geen formeel prioriteitenplan voor opportuniteitstoets voorgelegd aan de overheid op 1 september 2018. Wel werd de planning met de resterende prioriteiten voor 2018 herbevestigd en aangevuld met enkel bijkomende te ontwikkelen opleidingen.

4.10.2 VERWORVEN COMPETENTIES

Doel:

Coördineren van de ontwikkeling van instrumenten en procedures inzake de erkenning van al verworven competenties.

OVS coördineert het luik curriculum in het samenwerkingsverband.

VRIJSTELLINGSPROEVEN ICT

Tijdens het schooljaar 2017-2018 werden 3 nieuwe vrijstellingsproeven ontwikkeld:

Deze werden ontworpen door leerkrachten uit de CVO's, onder begeleiding van de PBD's. Nu beschikken de CVO's over 5 vrijstellingsproeven die ze vrij kunnen aanwenden. De meesten gebruiken hiervoor het door het Katholiek Onderwijs ter beschikking gestelde toetsplatform. Het aanbod omvat nu: *Aan de slag met ICT*, *E-communicatie internet en online diensten*, *Eenvoudige content aanmaken*, *Start to create* en *Start to program*.

In een aantal CVO's worden de proeven nog op papier of via een eigen testsysteem afgenomen. Dit zal bevestigd worden. In 2017-2018 ging het nog om 27 CVO's (tegenover 37 in 2016-2017). In 2016-2017 werden 1341 proeven afgenomen, in 2017-2018 werden 1785 vrijstellingsproeven afgenomen.

TEVREDENHEIDSMETING MEI 2018

In de tevredenheidsmeting gaf 87% van de respondenten aan dat hun CVO gebruik maakt van de netoverstijgende vrijstellingsproeven.

47,5% van respondenten kregen de vrijstellingsproeven online via het netoverstijgende platform aangeboden, 25% kreeg dezelfde netoverstijgende vragen, maar via een eigen testsysteem. 20% van de respondenten kregen de proef soms online via het netoverstijgende platform, maar soms ook op papier; 7,5% kreeg de proef enkel op papier.

Er gebeurde ook een evaluatie van de vragen in Start 1 en Start 2. Deze vragen zullen in het najaar 2018 geüpdatet worden op basis van de input van de leerkrachten.

EVC-PROCEDURE VOOR ICT EN ADMINISTRATIE

Met de restbudgetten van het project 'Bekwamer dan je denkt' werd een EVC-procedure voor de opleiding ICT en administratie opgestart. Een stuurgroep, bestaande uit pedagogisch begeleiders VWO, VDAB, Viska, Federatie Tweedekans onderwijs en Cevora, stuurde de projectgroep aan. Deze stuurgroep kwam 4 keer samen.

De projectgroep bestond uit leerkrachten uit diverse CVO's: CVO Lethas, CVO GLTT, PCVO Het perspectief, CVO Vilvoorde, CVO De Oranjerie, CVO Qrios en CVO Gent. In de EVC-case wordt gewerkt met een fictief bedrijf. Voor de startmodules wordt vrijstelling verleend op basis van de netoverstijgende vrijstellingsproeven. De competenties uit de overige 10 modules worden verwerkt in 3 cases. De eerste case is afgewerkt en zit in een testfase. In het schooljaar 2018-2019 zullen de volgende 2 cases afgewerkt en uitgetest worden.

OPSTART EVC-PILOOTPROJECTEN UPSKILLING PATHWAYS

Na de paasvakantie lanceerde het departement Onderwijs een projectoproep voor CVO's om in te tekenen op de ontwikkeling van assessment-tools in het kader van EVC. Naar aanleiding van het ontwerp decreet EVC wenst de Overheid dat er voor 11 beroepskwalificaties in een samenwerkingsverband tussen VDAB en CVO een EVC-procedure wordt uitgewerkt.

De PBD's zijn hierop gestart met het verzamelen van informatie voor de cvo's uit vroegere projecten. Het draaiboek voor de ontwikkeling van EVC-assessments kreeg een opfrisbeurt. Ook werden de CVO's begeleid bij het uitschrijven van hun project om tot centrumoverstijgende projecten te komen. Uiteindelijk werden er 10 projecten weerhouden die uiteenvallen in 6 clusters. Elk project krijgt projectmiddelen.

Daarnaast voorziet het departement Onderwijs en Vorming een budget voor de aanwerving van een projectmedewerker ten dienste van de PBD's.

De nodige contacten met sectoren en VDAB werden gelegd.

UITWERKEN WEBSITE

Ten behoeve van de leden in de projectgroep en de CVO's in de projectoproep upskilling pathways werd een website opgericht. Deze bevat alle nodige informatie voor de CVO's om met EVC van start te kunnen gaan.

4.10.3 ONDERWIJS AAN GEDETINEERDEN

Doelen:

Opvolgen en ondersteunen van de werking van de onderwijscoördinatie en het onderwijsaanbod in de gevangenissen.

Opvolgen en ondersteunen van de implementatie van de visie en het strategisch beleidsplan voor het onderwijs aan gedetineerden.

Vocvo coördineert het luik curriculum in het samenwerkingsverband.

Doelstellingen schooljaar 2017-2018

- **Doelstelling 1:** Opvolgen van de werking van de onderwijscoördinatie en het onderwijsaanbod in de gevangenissen.
- **Doelstelling 2:** Opvolgen van de implementatie van de visie en het strategisch beleidsplan voor het onderwijs aan gedetineerden.

ORGANISEREN VAN DE STUURGROEPVERGADERINGEN

In het schooljaar 2017-2018 vonden 4 stuurgroepvergaderingen plaats. Naast de begeleidingsdiensten maken ook het Departement Onderwijs en Vorming, het Departement Welzijn, het Departement Justitie en de Federatie Centra voor Basiseducatie deel uit van deze stuurgroep. Van elk van deze bijeenkomsten werd een verslag gemaakt.

OPSTARTEN VAN DE WERKGROEP 'ONDERSTEUNING LESGEVERS AAN GEDETINEERDEN'

In het voorjaar van 2018 kwam een gemengde werkgroep samen onder leiding van Vocvo. Er werd onderzocht waar de grootste noden lagen. Vocvo startte ook het proces op om te komen tot een actieplan 'ondersteuning lesgevers in detentie'. In het samenwerkingsakkoord van 2018-2021 is een projectgroep 'ondersteuning lesgevers in detentie' opgenomen met concrete doelen.

IMPLEMENTATIE VAN DE NIEUWE OPLEIDINGSPROFIELEN ICT

Naar aanleiding van de nieuwe opleidingsprofielen ICT en de daaraan gekoppelde vrijstellingsproeven zochten we oplossingen voor de specifieke problemen die zich stellen bij de implementatie in onderwijs in detentie. Internettoegang blijft hier een heikel punt. Daarom maakten we specifieke afspraken met de pedagogische begeleidingsdiensten en Vocvo samen. Deze worden in werkjaar 2018-2019 uitgetest en verder opgevolgd.

De opvolging van de stuurgroep van de werking van de onderwijscoördinatie en de implementatie van het strategisch beleidsplan onderwijs aan gedetineerden, vindt zijn neerslag in de verslagen van de stuurgroepvergadering en wordt weerspiegeld in het uitgebreid **activiteitenverslag** over de coördinatie van het **onderwijs aan gedetineerden** dat Vocvo jaarlijks op 1 maart indient bij de Vlaamse overheid.

4.10.4 AFSTANDSLEREN, E-LEREN EN GECOMBINEERD LEREN

Doel:

Ondersteunen van expertise-ontwikkeling en expertise-uitwisseling inzake afstandsleren, e-leren en gecombineerd onderwijs in de volwasseneneducatie.

POV coördineert het luik curriculum in het samenwerkingsverband.

TERBESCHIKKINGSTELLING PLATFORM, SERVER EN TOOLS

Toll-net stelt een server met Moodle en Xerte ter beschikking van alle docenten. Toll-net innoveert vanaf 2016 in het aanmaken van accounts. Op dit moment gebeurde dat nog manueel. Sinds december 2016 is het mogelijk om via de inloggegevens van KlasCement in te loggen. Tegelijkertijd werd onze website omgebouwd naar WordPress hierdoor werd het mogelijk om een ticketsysteem in te voeren voor technische support. Dit ticketsysteem zal het ons in de toekomst mogelijk maken om exact te bepalen hoeveel support er geboden worden aan individuele docenten. Het ticketsysteem is ingedeeld in algemene vragen, Xerte-vragen en andere vragen. Sinds januari 2017 stelt Toll-net naast Xerte ook een server met H5P ter beschikking. Met H5P maken leraren verschillende soorten digitale oefeningen zoals interactieve video, spreekoefeningen, ... In 2018 zijn er via het ticketsysteem **195 aanvragen** voor ondersteuning binnengekomen.

PEDAGOGISCHE EN TECHNISCHE SUPPORT BIJ HET ONTWIKKELEN VAN E-MATERIAAL

Tevens verzorgt de projectbegeleider hiervan ook de nodige pedagogische en technische support bij het ontwikkelen van e-materiaal. Toll-net evalueert steeds het aanbod en stuurt bij waar nodig.

Tijdens onze begeleidingen merkten we op dat er ook nood was aan meer ondersteuning bij het ontwerpen van e-materialen. Toll-net heeft daarom in het najaar van 2017 de “placemats online leren” gelanceerd, deze placemats ondersteunen de leraren bij het ontwerpen van het materiaal.

TOLL-COMMUNITIES

In het voorjaar van 2017 zijn de Toll-communities herwerkt. Een Toll-community is een intensief traject “content ontwikkeling” waarbij we stilstaan bij het ontwerpen en ontwikkelen van een e-les. Tijdens de startdag staan we stil bij het ontwerpen én maken we een lijstje op met uit te werken thema’s. Daarna gaan de deelnemers online aan de slag met de module “Ontwerpen”. Vervolgens gaan ze een eigen e-les uitwerken op papier. Tijdens de online modules worden de deelnemers gecoacht. Na het ontwerp van de les gaan de deelnemers aan de slag met het ontwikkelen. Ze volgen 3 intensieve modules om e-materiaal te ontwikkelen met Xerte. We voorzien intervisiemomenten zowel face-to-face als online intervisiemomenten.

De communities zijn zowel gericht op **leerkrachten zonder ervaring** in e-leren als op mensen met ervaring die hun competenties **verder willen ontwikkelen**. Tijdens een community leren de deelnemers veel door ervaringen uit te wisselen met coaches en collega’s. Bovendien kan het lesmateriaal dat tijdens de communities ontwikkeld wordt, gedeeld worden met vakgenoten.

In het najaar van 2017 tot het voorjaar 2018 is de Toll-community NT2 doorgegaan met 13 docenten.

TOLL-SHOPS

Docenten hebben ook nood aan korte nascholingen onder de vorm van thematische workshops van een halve of een hele dag. Hiervoor richten wij de Toll-shops in die als doel hebben om enerzijds nieuwe mensen kennis te laten maken met e-leren en om anderzijds workshops aan te reiken aan gevorderde docenten waarin specifieke e-learning thema’s uitgediept worden. Bovendien vormen de Toll-shops een brede basis voor de bekendmaking en de rekrutering voor de meer intensieve trajecten. Toll-shops worden zowel aanbod- als vraag gestuurd aangeboden. In 2018 hebben we **352 leraren bereikt** in diverse Toll-shops.

TRAJECTBEGELEIDING BIJ DE INTRODUCTIE VAN E-LEARNING

De bedoeling van een trajectbegeleiding bestaat erin begeleiding te bieden aan lokale centra in hun evolutie naar e-leren en gecombineerd leren. Aan de hand van een intakegesprek onderzoekt Toll-net samen met de verantwoordelijken de doelstellingen van de begeleiding. Samen wordt er een begeleidingsprogramma opgesteld voor het centrum. Bij het samenstellen van het traject wordt gekeken of maatwerk vanuit Toll-net noodzakelijk is (in de vorm van workshops, coaching ...), maar ook waar deelname aan andere Toll-net-activiteiten in te passen is. Wij verwachten een engagement van de lokale centra. Door de trajectbegeleidingen leren we de centra hun behoeften en uitdagingen

beter kennen. Bovendien krijgen wij een grotere naambekendheid op directie-, coördinatie- en docentenniveau. Via trajectbegeleidingen in diverse centra hebben we **650 deelnemers bereikt**.

TALKS

Sinds januari 2017 organiseert Toll-net in samenwerking met 12Change (NL) een maandelijkse webinar in het kader van het KA2 project Future Teacher 3.0. Een Future Teacher Talk is een maandelijks webinar over ICT & Leren. Iedere talk begint met een kort stukje uitleg en vervolgens laten we een gebruiker aan het woord (Vlaams en Nederlands). Het zijn interactieve webinars waar de gebruiker volop de gelegenheid krijgt om vragen te stellen. De hosts zijn Katrien Bernaerts (Toll-net) en Inge Donkervoort (12Change). In 2017 hebben er **160 personen deelgenomen** aan de Future Teacher Talks.

De opgenomen talks komen op een website (bootstrap)

https://xot.12change.eu/play.php?template_id=981 (2017) en

https://xot.12change.eu/play.php?template_id=1078 (2018). De video's worden eveneens op Vimeo beschikbaar gesteld.

IWT ALO (ADULT LEARNERS ONLINE)

Toll-net is in dit project samen met Vocvo de valorisatiepartner. Het hoofddoel van dit strategisch basisonderzoek (SBO) betreft het verbeteren van de kwaliteit van online leren en gecombineerd onderwijs (OBL) in het formele volwassenenonderwijs (VO) en in het beroepsonderwijs en –opleiding (BOO). Online leren en gecombineerd onderwijs worden steeds meer toegepast in het volwassenenonderwijs om de toegankelijkheid en flexibiliteit van opleidingen te vergroten. Echter, de drop-out, kwaliteit, prestaties, ondersteuning van het leerproces en de competenties van zowel de lerende als de leraar/opleider zijn belangrijke factoren die het succes van online en gecombineerd onderwijs bepalen. In de literatuur is er onvoldoende onderbouwde (evidence-based) kennis om de kwaliteit van online leren en gecombineerd onderwijs in de sector van het volwassenenonderwijs en de beroepsopleidingen te garanderen en te verbeteren. Op basis van breed en diepgaand overleg met verschillende belanghebbenden (sociale partners) werden de behoeften, vragen en uitdagingen geanalyseerd en geïnventariseerd.

Meer specifiek staan de volgende vier valorisatiedoelstellingen centraal in dit project:

1. Kwaliteitsborging en monitoring: het ontwikkelen en implementeren van een kader voor kwaliteitsborging voor de verbetering van onderwijs- en leerstrategieën alsook de kwaliteit van online en gecombineerd onderwijs binnen centra voor volwassenenonderwijs; het inventariseren van belangrijke predictoren en barrières voor het succes van online en gecombineerd onderwijs van volwassenen.
2. Ontwerpen van adequate leeromgevingen: aanreiken van een model en heuristische aanwijzingen voor het (her)ontwerp en implementatie van leeromgevingen voor online en gecombineerd onderwijs voor volwassen lerenden zowel op cursus- als op opleidingsniveau.
3. Professionalisering van leraren: het uitwerken van opleidingsmodellen voor de professionalisering van leraren en het personeel van de centra voor volwassenenonderwijs en beroepsopleidingen.
4. Beleidsondersteuning: het formuleren van evidence-based beleidsaanbevelingen voor kwaliteitsborging, het ontwerp van leeromgevingen en de professionalisering van leraren voor volwassenenonderwijs en beroepsopleidingen in Vlaanderen.

Samenvattend, liggen de valorisatiedoelstellingen van het project in het aanleveren van een kwaliteitskader voor de opvolging en borging van de onderwijskwaliteit in het formele volwassenenonderwijs, het aanreiken van handvaten voor de ondersteuning van zowel lerenden als opleiders en het formuleren van beleidsaanbevelingen om de kwaliteit van online en gecombineerd onderwijs in het formeel volwassenenonderwijs en beroepsopleidingen te verbeteren. Toll-net en Vocvo hebben hiervoor een competence center opgericht dat u kan raadplegen via <https://alo-obl.academy/>. Daarnaast is er ook een [aanbevelingsnota](#) opgemaakt voor de federatie basiseducatie en CBE.

DIVERSE VORMEN VAN AD HOC DIENSTVERLENING

Daarnaast deed Toll-net aan diverse dienstverlening op vraag van de partners. In het bijzonder heeft Toll-net op vraag van CVO DTL, CVO IVORAN en CVO Crescendo de **leerpaden NT2** die ontwikkeld worden binnen het ESF project @Level2Work geoptimaliseerd en hiervoor een website ontworpen.

Toll-net is tevens ook **Epale** ambassadeur en neemt deel aan de bijhorende klankbordgroepen volwasseneneducatie.

4.10.5 GELETTERDHEID

Doel:

Opvolgen en ondersteunen van de implementatie van de doelen m.b.t. het volwassenenonderwijs in het plan geletterdheid

Vocvo coördineert het luik curriculum in het samenwerkingsverband.

Doelstellingen schooljaar 2017-2018

- **Doelstelling 5.1:** Opvolgen en ondersteuning van de implementatie van de doelen m.b.t. het volwassenenonderwijs in het plan geletterdheid.

ONTWIKKELING VAN EEN VORMING ROND GELETTERDHEID VOOR BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN : 'BEREIK JE DOELEN VIA KRACHTIGE DIDACTIEK!'

In het voorjaar van 2018, organiseerde Vocvo en de pedagogische begeleidingsdiensten een tweedaagse opleiding rond G - krachtige didactiek voor de lesgevers uit de beroepsgerichte opleidingen. Deze vorming werd ontwikkeld in nauwe samenwerking met het CTO (Centrum voor taal en onderwijs) en bestond uit:

- Wat is geletterdheid?
- Welke problemen kunnen cursisten die laaggeletterd zijn, ondervinden in mijn lespraktijk.
- Hoe kan ik mijn didactiek en lesmateriaal beter afstemmen op de geletterdheidsnoden van deze cursisten?

Deze vorming is doorgegaan op 25 april en 7 mei 2018.

Om de implementatie tot op de klasvloer verder te verzekeren, wordt er in het begin van het schooljaar 2018 - 2019 een terugkommoment georganiseerd voor de deelnemers van deze opleiding.

ONDERHOUDEN VAN DE WEBSITE 'GELETTERDHEID IN EEN CVO'

In 2017 werd de nieuwe website 'Geletterdheid in een CVO' gelanceerd. Deze website werd in het schooljaar 2017 - 2018 up to date gehouden en verder gestoffeerd.

INFORMEREN EN SENSIBILISEREN OVER DE MULTIPROBLEMATIEK, DE OORZAKEN EN GEVOLGEN VAN (LAAG)GELETTERDHEID BIJ VOLWASSENEN, EN OVER STRATEGIEËN OM GELETTERDHEID TE VERSTERKEN.

- Nieuwsbrief Geletterdheid (Vocvo) en de nieuwsbrieven van de pedagogische begeleidingsdiensten
- Websites
- Lerende netwerken georganiseerd door de verschillende pedagogische begeleidingsdiensten met de inhoud uit de projectgroep geletterdheid.

ONTSLUITEN VAN HET MATERIAAL VAN DE WERKGROEP DOORSTROOM OP DE WEBSITE 'GELETTERDHEID IN EEN CVO'

De leerdrempels in het secundair volwassenenonderwijs zijn in de voorbije jaren in kaart gebracht door het **project Doorstroom** van de stuurgroep volwassenenonderwijs. Ook werden voorbeelden

van samenwerking tussen CBE en CVO uitgewerkt als inspiratiebron om de kansen van volwassenen met geletterdheidsnoden in het volwassenenonderwijs te verhogen.

Op de website van de stuurgroep volwassenenonderwijs is het [materiaal van de werkgroep doorstroom](#) ontsloten. Dit materiaal, dat de wederzijdse doorstroom en samenwerking van de CBE en CVO kan stimuleren en stofferen, kan door iedereen worden geraadpleegd en gebruikt.

We namen deze info over [wederzijdse doorstroom](#) ook op in de website 'Geletterdheid in een CVO'.

4.10.6NT2

Vanaf 2016-2017 sloegen de vier pedagogische begeleidingsdiensten de handen in elkaar om samen te werken rond een gestructureerd en relevant professionaliseringsaanbod voor de NT2-docent. Dit aanbod behelst een reeks masterclasses, lerende netwerken, collegiale visitaties, OKAN-CVO-CBE trefdagen, ... en praktijkonderzoek voor NT2-docenten. In januari 2017 werd het aanbod "NT2020" gedoopt. POV en KOV nemen hier samen de voortrekkersrol op. Vanaf februari werd het aanbod via de website www.nt2020.be, beheerd door POV, verspreid in het Vlaamse onderwijslandschap.

OPDRACHTEN EN REALISATIES UIT DE SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

- Er werd een databank opgericht voor experts NT2 inzetbaar in verschillende professionaliseringsactiviteiten in het bijzonder de masterclasses NT2. De databank wordt beheerd door de partners van NT2020.
- De verschillende netwerken delen het materiaal van de nascholingen en het lerend netwerk op een drive-omgeving.
- De werking met de verschillende CVO's binnen 'Mee met de rugzak-NT2' (Het Perspectief PCVO, CVO Lethas, CVO Brussel en CVO Encora) werd niet verdergezet. In het aanbod van NT2020 wordt expliciet aandacht besteed aan een vormingsaanbod voor startende leerkrachten NT2
- Het aanbod aan workshops dat werd ingericht door NT2020 werd in 2017-2018 beter afgestemd op het werkveld, conform het GIA-rapport en zelf uitgevoerde behoefteanalyse. 24 dagdelen vorming werden gerealiseerd.
- Vanuit het werkveld kwam de vraag voor extra lerende netwerken, nl. rond verlengde trajecten R1/R2, een lerend netwerk trajectbegeleiding en een lerend netwerk R3/R4. Deze drie netwerken werden gerealiseerd in de vorm van 3x een contactmoment trajectbegeleiding en R3/R4 en 1 materialenbeurs verlengde trajecten.
- Ervaringsuitwisseling Sector2-NT2; Werd gerealiseerd, inclusief opmaken nieuw traject in samenspraak met VDAB.
- Provinciaal Onderwijs Vlaanderen organiseerde een **praktijkonderzoek voor docenten NT2**. Hiertoe werden twee pedagogen uit de Specifieke Lerarenopleiding van Het Perspectief PCVO geëngageerd als begeleiders. De opleiding wordt voor alle netten opengesteld.
- Het aanbod aan professionaliseringsactiviteiten werd gezamenlijk bekendgemaakt via een website gelinkt aan de website volwassenenonderwijs (www.stuurgroepvo.be/). Bij uitbreiding werd het professionaliseringsaanbod NT2 van de KU Leuven, Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen, Thomas More en Odisee hier ook gedeeld.

In het voorjaar 2017 werden **twee cycli collegiale visitatie NT2 opgestart: één grootstedelijk en één meer landelijk**. De deelnemende centra vertegenwoordigen de vier netten die deze samenwerking op poten hebben

5 EXTRA DETACHERING PROJECT TAAL EN KANSENBELEID

Doel 1: Het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting, segregatie en discriminatie, het bevorderen van sociale mix en sociale cohesie via het versterken van de competentie rond omgaan met diversiteit in het onderwijsveld.

In het kader van de begeleiding rond GOK in PITO Stabroek en PM Gent, werd een bevraging opgesteld voor alle leerkrachten om de beginsituatie in kaart te brengen. A.d.h.v. die bevraging, de SWOT-analyse uit de afgelopen cyclus, de bevragingen bij afgestudeerde leerlingen en het beleidsplan werd een nieuwe BSA opgesteld. Die vertaalden we vervolgens in concrete doelstellingen, die dan concreet in acties uitmonden. Deze acties werden op leerlingen-, leerkrachten- en schoolniveau uitgewerkt. Ook de beoogde resultaten en hoe we die gaan meten werden ook al geformuleerd in functie van de zelfevaluatie.

Doel 2. Het ontwikkelen, in samenwerking met Çavaria en andere organisaties, van globale leerkracht- en teamgerichte begeleidingstrajecten op het vlak van gender en seksuele diversiteit op maat van de basis- en secundaire scholen

We hebben in 2017-2018 geen vragen rond de ondersteuning van een genderbeleid vanuit de scholen en centra gekregen. Sowieso zullen voor dergelijke vragen onze makelaarsrol opnemen en doorverwijzen naar Çavaria.

Het genderbeleid wordt door onze pedagogisch begeleiders – waar mogelijk – al meegenomen in het diversiteitsbeleid.

6 LEERPLANNEN

6.1 SAMENWERKING OP HET VLAK VAN LEERPLANCONCEPT EN MODALITEITEN

Binnen het openbaar onderwijs startte een werkgroep met overleg over een gemeenschappelijk concept 'leerplan'. Dit gebeurde o.m. op basis van een analyse van de bestaande leerplannen, maar ook op basis van de eisen waaraan toekomstige leerplannen moeten voldoen.

De werkgroep heeft de randvoorwaarden en praktische modaliteiten onderzocht om tot een structurele samenwerking te komen. Het gaat o.m. over de samenstelling van leerplancommissies, het tijdspad voor leerplanontwikkeling, het aantal overlegmomenten, de taakverdeling tussen de leden van de leerplancommissie, de afspraken rond het indienen van het leerplan.

Eerst is in de prioritering de ontwikkeling van leerplannen opgenomen voor die studierichtingen waar een nood aan nieuwe leerplan bestond omwille van

- de ontwikkeling van nieuwe eindtermen (Natuurwetenschappen/Aardrijkskunde) voor de derde graad secundair onderwijs,
- het niet langer voldoen van een bestaande leerplan aan de maatschappelijke verwachtingen,
- de oprichting van studierichting voor het eerst in het openbaar onderwijs waardoor er geen leerplan openbaar onderwijs voorhanden was.

In een tweede fase is in een aparte werkgroep gewerkt aan de voorbereiding van het concept leerplan openbaar onderwijs in het kader van de modernisering secundair onderwijs.

6.2 SAMENWERKING ROND CONCRETE LEERPLANNEN

De werkgroep Leerplan openbaar onderwijs heeft een concept uitgewerkt om van start te gaan met een gemeenschappelijk leerplansjabloon. Een uitgewerkte handleiding vormt een leidraad voor de leerplancommissies zodat er op eenzelfde wijze gewerkt wordt, ongeacht welke onderwijsverstrekker de leerplancommissie trekt.

Acht voordien goedgekeurde leerplannen werden opnieuw ingediend voor goedkeuring voor het volledige openbaar onderwijs, acht leerplannen werden herwerkt of nieuw opgesteld.

6.3 SAMENWERKING ROND LEERPLANONTWIKKELING IN HET KADER VAN DE MODERNISERING VAN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

VERKENNENDE FASE

In een verkennende fase werden tien onderzoeksvragen geformuleerd waarop de verschillende partners van het openbaar onderwijs een antwoord formuleerden, rekening houdend met het wetgevend kader, de literatuur en maatschappelijke trends.

1. Hoe verhouden de leerplannen zich tot de competentiegerichte eindtermen en de curriculumdossiers overeenkomstig het voorliggend wetgevend kader?
2. Hoe verhouden de curriculumdossiers zich ten opzichte van de opleidingsprofielen (VO) en standaardtrajecten (duaal leren)?
3. Welke doelgroepen worden door de leerplannen gevat?
4. Wat zijn de onderwijskundige opvattingen over de professionaliteit van leraren onderliggend aan de leerplannen?
5. Hoe worden in de leerplannen de eindtermen "letterlijk opgenomen" overeenkomstig de onderwijskundige opvattingen van professionaliteit van leraren enerzijds en het voorliggend wetgevend kader anderzijds

6. Op welke manier maken de leerplannen verbinding tussen de eindtermen en de vakken OF vakkenclusters waarbij het duidelijk wordt welke leraar er verantwoordelijk is voor de uitwerking en realisatie ervan?
7. Hoe worden de leerplannen open opgesteld overeenkomstig de onderliggende onderwijskundige opvattingen van professionaliteit van leraren enerzijds, de praktische organisatie van scholen anderzijds en het voorliggend wettelijk kader?
8. Hoe verhouden de lessenroosters zich ten opzichte van de leerplannen?
9. Welke actoren worden betrokken bij het opstellen van de leerplannen? Wat is de rol en het profiel van de procesbegeleider?
10. Wat leert het gelopen proces van de leerplanontwikkeling nieuwe stijl ons dat kan meegenomen worden naar de ontwikkeling van het concept?

Ter voorbereiding van de verdere uitwerking van het concept, kreeg POV tijdens een werkbezoek aan SLO Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling in Utrecht Nederland een presentatie gekregen van de heren Tromp en van Oorschot van de SLO over hun ervaringen met leerplan in beeld: <http://leerplaninbeeld.slo.nl/>. Dit werkbezoek bracht heel wat bruikbare informatie over het proces van inhoudelijke ontwikkeling van het leerplan vertrekkende van inhouden in de plaats van doelen, het belang van klantgerichtheid, de digitale ontwikkeling van de databank versus het inhoudelijk concept, de kritische succesvoorwaarden, de valkuilen en de noodzakelijke mankracht en financiële middelen.

Als besluit van de verkennende fase werden vijf sturende principes voor het nieuw concept leerplan openbaar onderwijs vastgelegd:

- Professionele ruimte van de leraar
- Decretale bepalingen : open + sober + koppeling vakken/vakkenclusters
- Gemeenschappelijkheid openbaar onderwijs + eigen identiteit OVSG, GO! en POV
- Houvast + inspiratie voor leraren/coördinatoren/directies
- Digitaal tijdperk

Daarnaast werd een eerste globaal concept leerplan openbaar onderwijs neergelegd. Het concept leerplan bestaat uit een statisch gedeelte (website) en een dynamisch gedeelte (cahier)

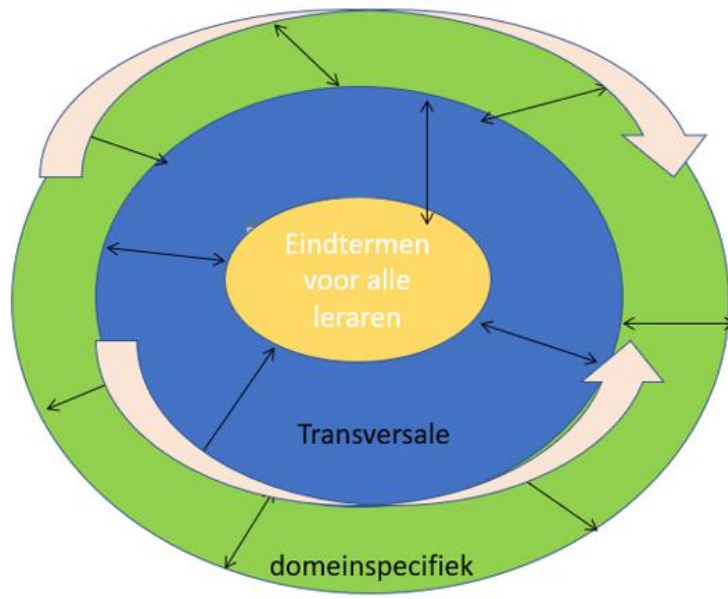
Het proces en de resultaten van de verkenning werd voorgelegd aan de hoofden en coördinatoren pedagogische begeleiding van OVSG, GO! en POV. Hierbij werd duidelijk gesteld dat er eerst en vooral moet worden geconcentreerd op het inhoudelijke concept en in een verdere fase op het digitale aspect, dat eenvoudig en beheersbaar moet blijven.

ONTWIKKELFASE

In de ontwikkelfase wil het openbaar onderwijs komen tot een concept dat is afgestemd op de nieuwe eindtermen met daarbij het onderscheid tussen domeinspecifieke eindtermen en de transversale eindtermen. Daarnaast wordt ook het wettelijk kader van de 16 sleutelcompetenties als vertrekpunt meegenomen.

Tijdens de ontwikkelfase werd het concept alsmaar verder verfijnd om te komen tot een volledig eigen cirkelvormig concept. De eindtermen die in alle vakken worden opgenomen vormen de kern van de cirkel. In de tweede baan staan de transversale eindtermen die in verschillende vakken/vakkenclusters aangeboden zullen worden naar keuze van de school. De laatste baan bevat de vakgebonden domeinspecifieke eindtermen.

16
Sleutelcompetenties
Art. 139
Codex SO



Ook dit concept werd ter goedkeuring en feedback voorgelegd aan de hoofden en coördinatoren van de PBD's, met een stappenplan voor de toekomst.

In het kader van het leerplan openbaar onderwijs ontwikkelt het openbaar net gemeenschappelijk:

- de selectie van de eindtermen voor alle vakken
- de koppeling van domeinspecifieke eindtermen aan vak(ken)
- de koppeling van transversale eindtermen aan vakken

Daarnaast komt er ook een gezamenlijke visietekst over o.a. de onderbouwing van de gemaakte keuzes als een krachtig middel van profilering van de gemeenschappelijkheid in het leerplan openbaar onderwijs.

Van zodra de werkzaamheden zijn afgerond, wordt teruggekoppeld naar de stuurgroep leerplan openbaar onderwijs. Op dat moment worden de verdere werkzaamheden binnen de ontwikkeling van het leerplan openbaar onderwijs nader bekeken zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van inhoudelijke clusters van eindtermen.

7 EVALUATIE PBD-POV – OPVOLGING AANBEVELINGEN COMMISSIE MONARD

Uit de mondelinge feedback die we op 31 januari 2018 van de hervisitatiecommissie kregen, hebben we in het begeleidingsplan 2018-2021 die aanbevelingen meegenomen die rechtstreeks een impact hebben op onze klanten, scholen en centra. Aan de aanbevelingen die meer intern op onze organisatie zijn gericht, gaan we uiteraard ook opvolging geven.

De commissie Monard (h)erkende dat we als PBD een evolutie hebben gekend naar **meer ondersteuning van leraren en van lerarenteams**. Schoolorganisatie en schoolbegeleiding blijft de prioriteit en kán dit ook blijven, aldus de commissie, mits het blijvend (of zelfs nog meer) inzetten op die leraren(teams). Twee van de drie strategische doelen in het begeleidingsplan¹¹ hebben een directe link met de klasvloer.

Innovatie werd als sterk punt van POV benoemd, met de begeleidingsmethodieken als voorbeeld ervan. Innovatie zit inderdaad pal op onze waarden (*‘innovatieve touch’*). In punt 4 van het begeleidingsplan 2018-2021¹² beschrijven we uitgebreid de **innovatieve begeleidingsmethodieken** waarmee we in de periode 2018-2021 tijdens begeleidingsinitiatieven aan de slag gaan:

- Lesson Study i.s.m. een vakdidacticus;
- Vakdidactische leergemeenschap (VLG);
- Collegiale visitatie 2.0;
- Blended leren;
- Praktijkonderzoek;
- ClassroomWalkThroughs;
- Internationalisering.

Onze focus zal in de komende jaren liggen op de implementatie eindtermen en het decreet leerlingbegeleiding.

De commissie schatte ons bereik hoog in; **effectiviteit** is echter een blijvende uitdaging. We gaan dan ook opnieuw een stapje verder in het meten van effecten. Leraren zullen zelf hun handelingsbekwaamheid in kaart brengen aan de hand van gevalideerde kijkwijzers: zo krijgen wij als begeleiders zicht op de mate van verandering in inzicht én gedrag.

Het **provinciaal LeiderschapsVenster** (PLV) was interessant en inspirerend voor de commissie. De voorzitter gaf ons dan ook de raad met dit instrument verder aan de slag te gaan.

¹¹ Begeleidingsplan 2018-2021 Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, p.12 (“Onderwijsleerpraktijk: eindtermen”) en p.17 (“Leerlingen- en cursistenbegeleiding”)

¹² Begeleidingsplan 2018-2021 Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, p.22 (“Methodieken in de kijker”)

8 PROFESSIONALISERING, ONDERZOEK EN INTERNATIONALISERING

8.1 PROFESSIONALISERING VAN HET POV-TEAM

Ook in het schooljaar 2017-2018 hebben we ingezet op het werken in zelfsturende teams (team inclusie, ROK-team, team lesson study...) en ontwikkelmeerdere daagses voor en door teams. Samenwerking behoort immers tot het DNA van POV. **Collectief leren** zien we dan ook als een belangrijke hefboom voor het leren binnen onze organisatie. Zo hebben we leesclubs voor begeleiders opgestart: een collega verdiept zich in recente evoluties m.b.t. wetenschappelijk onderzoek en vat de hoofdlijnen samen in een fiche. Nadien gaat hij/zij in gesprek met collega begeleiders in kleine groepjes om de kwaliteit van de praktijk te verbeteren. Samen formuleren zij verbeteracties.



Teneinde onze begeleidingsmethodieken in de toekomst blijvend aan te passen, bij te sturen en te werken aan **onderzoekend leren**, zet de PBD vanaf 2017 in op **praktijkonderzoek**. Een eerste project dat onder de loop werd genomen is de collegiale visitatie. Via een kleinschalig praktijkonderzoek werd nagegaan wat een eindrapport van collegiale visitatie tot een bruikbaar en actiegericht instrument maakt dat het gevisiteerde centrum of school in beweging brengt. Na analyse van de resultaten van het praktijkonderzoek hebben we het format aangepast in het project 'collegiale visitatie hout'. Ook ons concept van de starterscafé werd door een masterstudente van UGent tegen het licht gehouden.

Een sterke vorm van leren in de beroepscontext is bewuste ('reflectieve') **observatie en imitatie**. Daarom heeft POV in schooljaar 2017-2018 actief ingezet op in duo begeleiden, stages in binnen- en buitenland en buitenlandse jobshadowing (in Nederland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk). In het schooljaar 2017-2018 hadden we 7 startende collega's op POV, zowel collega's in het kernteam van POV als collega's in de buitenbaan. Al een vijftal jaar is het een vaste praktijk in POV dat een startende begeleider onmiddellijk in het werkveld kan starten via duo-begeleiding. De starter loopt samen met meerdere collega-begeleiders een traject om verschillende stijlen van begeleiden te leren kennen en zo het eigen meesterschap te ontwikkelen. We kiezen ook bewust voor trajecten en geen individuele sessies om de opbouw en het doelgerichte van een traject centraal te stellen. Zo ontstond het concept van duobegeleiding als techniek voor aanvangsbegeleiding. Er werd trouwens ook een [kleine website voor de startende begeleiders](#)¹³ ontwikkeld met vermelding van het kader, de activiteiten en het leesbibliotheekje.



Er werd ook samengewerkt met andere organisaties zoals de UA en Flanders Synergy om – in functie van **diepgaand leren** – personeelsleden de kans te bieden te leren in andere organisaties.

Twee personeelsleden hebben het voorbije schooljaar een postgraduaat gevolgd rond Postgraduaat Contextueel denken en handelen in onderwijs aan de Universiteit Antwerpen. POV stimuleert dan ook dit leren via het breed ter beschikkingstellen van vakliteratuur en de financiële ondersteuning van vervolgopleidingen.

Tenslotte zetten we ook in op **samenwerkend leren**: het leren door samen te creëren, te ontwikkelen, zowel binnen de begeleidingsdienst als met externe partners.

¹³ Raadpleegbaar via <https://goo.gl/nfa5i6>

8.2 PROFESSIONALISERING – INTERNATIONAAL

We hebben als PBD een sterke traditie in het bieden van professionaliseringskansen aan de begeleiders, zowel in binnen- als buitenland. Voor het derde jaar op rij werd ook in het schooljaar 2017-2018 gebruik gemaakt van een KA1-beurs om collega's de kans te bieden over het muurtje te kijken in het buitenland met heel wat aandacht voor onderzoek. Aangezien onze prioriteiten STEM, CLIL en dual waren in 2017-2018, volgde(n)

- 1 collega de opleiding “zijnsgericht coachen” in Nederland
- 1 collega een jobshadowing rond de brede eerste graad in the UK
- 2 collega's een jobshadowing in Spanje voor CLIL in beroepsonderwijs
- 1 collega de Eapril conferentie in Finland
- 1 collega een jobshadowing voor ICT en nieuwe werkvormen in Nederland
- 1 collega voor dual leren een workshop in Italië
- 4 collega's het congres voor lerarenopleiders in Roermond (Velon)
- 1 collega een 5 daagse workshop in Italië rond inclusie
- 1 collega de Onderwijsdagen in Nederland

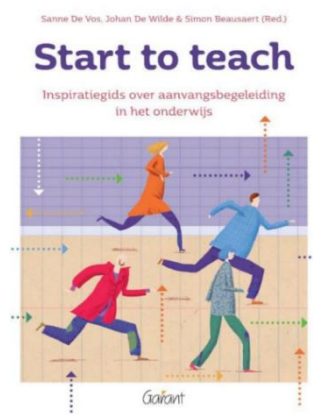
8.3 ONDERZOEK

Als PBD streven we ernaar de werking op te hangen aan onderzoek. We gaan bewust op zoek naar onderzoeksprojecten die aansluiten bij de opdracht die wordt omschreven in het begeleidingsplan.

Zo zijn we actieve partner in

- POTENTIAL (inclusiever onderwijs)
- Support(eren) voor de startende leraar (startende leraren)
- VALIES (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling op School)

In samenwerking met de Odisee Hogeschool en tal van andere partners nemen we actief deel aan een onderzoeksproject over startende leraren: **'Support(eren) voor de startende leraar'**. Zo hebben we binnen het project een begeleidingsscenario ontwikkeld in het kader van talent(h)erkenning en het leren van elkaar nl. de **Talentenkaart**. In 2017-2018 liep het project af. We hebben onze ervaringen rond starters- en coachcafés gebundeld in een artikel, gepubliceerd in het boek van alle partners *Start to teach, inspiratiegids over aanvangsbegeleiding in het onderwijs*, Garant: 2018. Twee collega's gaven ook een workshop op de studiedag, georganiseerd door de partners ter afronding van het project.



Provinciaal Onderwijs Vlaanderen neemt deel aan het project **VALIES** (Valorisatie van geïntegreerde en actiegerichte Educatie voor Duurzame Ontwikkeling op School). Dit project is een SBO-project gefinancierd door het FWO en wordt vorm gegeven door Universiteit Antwerpen, KU Leuven, Artevelde Hogeschool, Katholiek Onderwijs Vlaanderen en Provinciaal Onderwijs Vlaanderen.

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (afgekort EDO) wil jongeren voorbereiden op de uitdagingen waarmee we vandaag geconfronteerd worden, zoals klimaatverandering, armoedebestrijding, Deze zijn opgenomen in de duurzaamheidsontwikkelingsdoelstellingen ('SDG's of sustainable development goals) van de VN.

In onderwijs zijn deze uitdagingen verwerkt in de eindtermen, ook in de nieuwe eindtermen voor de eerste graad secundair onderwijs.

Het project VALIES:

- heeft als doelgroep de derde graad lager onderwijs en eerste graad secundair onderwijs
- zet in op professionele ontwikkeling op het vlak van EDO
- geeft leerkrachten ondersteuning om samen met het schoolteam aan de slag te gaan
- biedt coaching op maat van de school
- stimuleert het delen van expertise en inspiratie.

Volgende vragen staan centraal in het project VALIES:

- hoe kunnen scholen in diverse contexten EDO vormgeven en implementeren ?
- hoe kunnen leerkrachten ondersteund worden in deze opdracht ?
- hoe kan gemeten worden wat bij leerlingen bereikt wordt inzake EDO ?

In het eerste projectjaar 2017-2018 werd het TPD (teacher professional development)-traject ontwikkeld. In dit professionaliseringstraject zijn vijf TPD-dagen voorzien met inhoudelijke input, vorming van facilitatoren (met intervisie), netwerking tussen de deelnemende scholen waarbij expertise en inspiratie delen gestimuleerd wordt. Er wordt schoolspecifieke coaching in elke school voorzien waarbij de voor EDO gevormde leergemeenschap ondersteund wordt. Dit TPD-traject gaat van start vanaf september 2018.

Vijf provinciale secundaire scholen (PTI Kortrijk, PTI Eeklo, PTS campus Mechelen, PI De Wijnpers en PIBO Tongeren) hebben zich geëngageerd en zullen pilootschool zijn vanaf 2018-2019. Ook voor het basisonderwijs zijn katholieke basisscholen bereid gevonden om deel te nemen.

Het schooljaar erna worden netoverschrijdend 20 secundaire scholen en 20 basisscholen betrokken bij het project. De pilootscholen kunnen 2 schooljaren ondersteund worden.

Nadien worden met het project valorisatieproducten afgeleverd: een professionaliseringstraject, materialen en methodieken, kwaliteitscriteria, een zelfevaluatie-instrument, een roadmap en een online inventaris.

In het **project POTENTIAL i.s.m. UGent en Artevelde hogeschool** gingen we aan de slag met de diversiteit binnen PM Gent. Door de verschillende methodieken en bronnen konden ze aan de slag gaan rond hun eigen leervragen. Als bronnen waren er het sociaal netwerkinstrument van de school, het kenniscentrum of hun eigen kritische vriend. Later kwam daar ook nog de verbindende samenwerking met ouders en leerlingen bij. Vanuit de leervragen ontwikkelden de leerkrachten vooral materiaal om gedifferentieerd en activerend te gaan werken. Ook werd er gewerkt rond de motivatie van leerlingen. Het vervolg is dit alles te dissemineren naar het brede team van de school.

8.4 INTERNATIONALISERING – PROJECTEN IN SAMENWERKING MET INTERNATIONALE PARTNERS

Het project Toll-net dat zich situeert binnen Provinciaal Onderwijs Vlaanderen **coördineert het KA2-project *The Future Teacher 3.0 as a bridge to accessible and customised adult education* om de digitale competenties van de leraren te verbeteren en het 'digitale' zelfvertrouwen te verhogen** (2017-2019). De partners in dit KA2-project zijn: Norsk Netskole (Noorwegen), 12Change Learning (Nederland) en Learning Apps (UK). Samen met deze partners zullen wij in de loop van de 3 jaar de volgende resultaten opleveren:

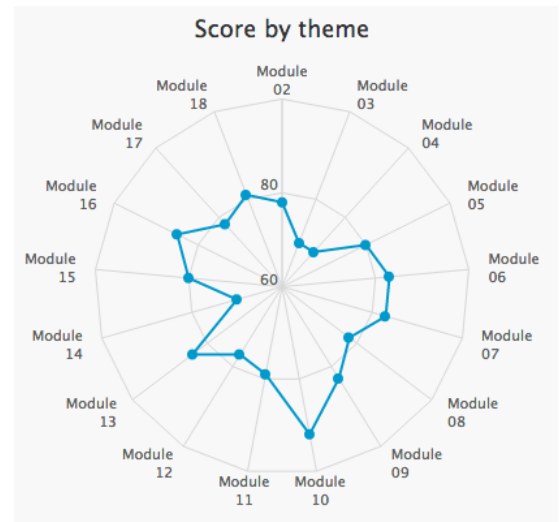
- Digital Thermometer: dit is een digitale vragenlijst die bestaat uit 3 delen:
 - achtergrond informatie,
 - t-pack model,
 - kennis van tools.

- Digital Compass: op basis van de ingevulde informatie in de digitale thermometer wordt er een leerlijn gemaakt. Deze leerlijn wordt visueel weergegeven in de vorm van een kompas.

- De leraar kan hieruit afleiden aan welke competenties hij/zij moet werken om een Future teacher 3.0 te zijn.

- Digital Journey: op basis van de resultaten uit de digitale thermometer en het digitale kompas gaat de leraar diverse online modules volgen. De eerste pilot van deze modules is gepland voor het voorjaar van 2019.

- Share and re-use materials: alle partners willen het delen en hergebruik van online leermiddelen stimuleren. Alle leerobjecten die binnen het project gemaakt worden, zullen ook gedeeld worden. De bronbestanden zullen ook ter beschikking zijn om te hergebruiken.



Digital Compass: de invulling van de resultaten is nog in ontwikkeling, de weergave ervan kan nog veranderen.



Voor meer info klik hier: <http://www.futureteacher.eu/web/>

Het project loopt sinds september 2016 en eindigt in augustus 2019. De partners ontmoeten elkaar maandelijks online en 2 keer per jaar face-to-face. De eindconferentie van The Future Teacher 3.0 zal plaatsvinden in Brussel op 23 en 24 mei 2019.

POV heeft in 2017-2018 een nieuw KA2-project als titel "Boost for CLIL in VET" ingediend (én goedgekeurd gekregen). Het project past binnen het DNA van onze begeleidingsdienst (CLIL-expertise) en binnen onze prioriteiten, want het betreft CLIL binnen TSO en BSO.

9 EFFECTIVITEIT

Wij benaderen effectiviteit **zowel proactief als in termen van meten**.

Wat het **proactieve** luik betreft, puzzelen we aan het samen met de school of het centrum bepalen van de leerdoelen, het concept van het ondersteuningsinitiatief, de te hanteren methodiek(en) en de fasering van het proces zodat de kans op effectiviteit als het ware gegarandeerd is.

- Voor de trajecten op vraag zijn stappen vooruit gezet: het proces van vraag tot nazorg is minutieus geanalyseerd en bijgestuurd.
- De netwerken zijn meer doelgericht aangepakt. Doelen worden bepaald samen met de deelnemers, niet door de deelnemers alleen. Ook resultaten uit onderzoek en peilingstoetsen, aanbevelingen uit de Onderwijsspiegel van de onderwijsinspectie, topics vanuit de overheid, ... kleuren mee de agenda. De deelnemers ontwikkelen materiaal, tastbare dingen die de transfert naar de vakgroep, naar de school faciliteren. Tijdens een leesclub hebben de begeleiders de succesfactoren van een effectief netwerk uit de literatuur vergeleken met de huidige netwerken en zo de werking bijgestuurd.
- Het design van (pilot)projecten wordt uitgetekend op niveau van structurele kenmerken, inhoudelijke kenmerken en kwaliteit van de trainer/begeleider met het oog op effect nl. verandering in lesgedrag en interactie bij de leraar en finaal verbetering van de leerlingresultaten. Zo kiezen we bijvoorbeeld voor methodieken die hun validiteit naar impact/verandering/effekten al bewezen hebben o.m. supervisie, praktijkonderzoek, lesson study, collegiale visitatie.

Voor het **meten van onze effectiviteit** zijn we ofwel zelf aan de slag gegaan, ofwel via slimme samenwerkingen.

Zelf hebben we verdere stappen gezet in de kwaliteitsmonitoring van enerzijds het strategisch beleidsplan van POV (afgestemd op het begeleidingsplan 15-18) en anderzijds het opvolgen van de ondersteuningsovereenkomsten.

- De realisaties van de strategische doelstellingen volgt het directieteam nauwgezet op. We hebben bij de operationele doelen dan ook kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren geformuleerd. Er is echter nog groeimarge bij de betrokkenheid van het team bij deze monitoring. Hierbij zal de verdere evolutie tot zelfsturende teams een belangrijke rol spelen.
- Wat de monitoring van de begeleidingstrajecten betreft, hebben we al een jarenlange traditie via de overeenkomsten. Op basis van de doelstellingen en beoogde resultaten beschrijft de begeleider de output van elk traject. In een overzichtsdocument ter opvolging van het begeleidingsplan tilt de coördinator deze output hoger naar impact-/veranderingsniveau en toetst dit systematisch af met de leidinggevende(n) van elke school of elk centrum.

Voor de **netwerken en (pilot-)projecten** gebruiken de begeleiders **gevalideerde instrumenten**.

- In een experimenteerfase de vragenlijst voor de PNA, gebaseerd op de onderzoeksresultaten van Vanderlinde, Merchie, Tuytens en Devos over indicatoren van effectieve professionaliseringsinitiatieven;
- CBAM om de veranderbereid bij teams te meten (o.a. bij het ROK-project, IAO);
- Guskey bij inclusie-projecten.

Om de 5 jaar houdt de PBD een **dieptebevraging naar effectiviteit van onze ondersteuningsinitiatieven**, aangevuld met focusgesprekken. Eind schooljaar 2016-2017 hebben we een 2^{de} dieptebevraging gedaan, begin schooljaar 2017-2018 de focusgesprekken. Uit de bevraging en de focusgroepen kwam herhaaldelijk de vraag naar vakbegeleiding naar voren. Gekoppeld aan het OK-kader startten de begeleiders in de scholen en centra daarom met professionele dialogen per vakgroep. Door deze vakgroepbegeleiding kunnen de begeleiders door middel van collectief leren verschillende leraren samen begeleiden en zo een grotere impact verzekeren op de klasvloer. Daarnaast gaven de respondenten van de dieptebevraging aan dat de begeleiders de scholen en centra niet voldoende kenden of vertrouwd waren met de context waarin de leraren en directies

werken. Daarop besliste het directieteam van POV volop te gaan voor een verhoogde aanwezigheid op de klasvloer (3 dagen per week ofwel 60% van de gewerkte tijd). Met de schoolbesturen werd bovendien overeengekomen dat POV vanaf schooljaar 2018-2019 toegang zou krijgen tot de gegevens van elke school en elk centrum op Mijn Onderwijs.

De PBD heeft een praktijkonderzoeker aangeworven. Zij heeft de effectiviteit van het rapport bij een collegiale visitatie onderzocht. Na analyse van de resultaten, hebben we de methodiek – meer bepaald het onderdeel van het schrijven van het rapport – aangepast (zie hoofdstuk 4.2). Maar de PBD zet nog meer in op **slimme samenwerkingen**. De begeleiders zijn immers onderzoekende professionals, maar geen professionele onderzoekers. Zo hebben we samengewerkt met onderzoekscentra in KULeuven en UGent.

Bevragingen rond **teameffectiviteit** worden jaarlijks gehouden. Waar deze bevragingen vroeger per onderwijsniveau werden opgesteld, gebeurt dit nu per team. Sommige begeleiders maken deel uit van verschillende teams en krijgen zo de kans inzage te geven in de werking van elk afzonderlijk zelfsturend team. Elke teamwerking is tenslotte verschillend. Bij de start van het volgende schooljaar krijgt elk team de resultaten zodat die kunnen gebruikt worden als basis voor aanpassingen in de werking van dat team.

10 OPVOLGING BEGELEIDINGSPLAN 2015-2018

We schrijven mei 2015. Samen met onze scholen en centra, onze schoolbesturen, onderwijsexperts en onderzoekers gaven we het begeleidingsplan 2015-2018 vorm.¹⁴ Begeleiding en nascholing waren geïntegreerd tot professionalisering en onze begeleidingsfilosofie – de begeleider als coach met inhoudelijke rugzak en werkend vanuit de zelfdeterminatietheorie – werd geëxpliciteerd.¹⁵ Tonnen ‘goesting’ hadden we om dit plan ten uitvoer te brengen. En uitgevoerd hebben we!

2015 ligt amper 3 jaar achter ons, het lijkt véél langer. Want er is intussen – toch zeker wat de PBD van POV betreft – veel veranderd.

In 2015 zagen we in het indienen van een nieuw begeleidingsplan 15-18 een opportuniteit om onze **begeleidingsfilosofie**¹⁶ te expliciteren. We vertrekken nog steeds vanuit het leren van de leerling of cursist, gebaseerd op het model van Helen Timperley’s Teacher Inquiry and Knowledge Building Cycle. De ontwikkeling van de lerende centraal: ook het vertrekpunt van het OK-kader trouwens. Nog steeds zijn de concepten van onze ondersteuningsinitiatieven gestoeld op de zelfdeterminatietheorie (ZDT) van Deci en Ryan: als mensen ervaren dat er ruimte gemaakt wordt voor autonomie, competentie en verbondenheid ontstaat er engagement en motivatie om door te zetten en prestaties te verbeteren, en wordt creativiteit gestimuleerd. Onze begeleidingstheorie blijft echter een dynamisch gegeven: in 2017 hebben we de effectieve kenmerken van professionaliseringsinitiatieven naar aanleiding van het eindrapport O&O-onderzoeksopdracht van Merchie, Tuytens, Devos en Vanderlinde (2015) naast onze pijlers gelegd en met het hele team aangevuld waar nodig.

Het *light expertisemodel* is niet langer *light*: we gaan voor begeleiders die zich in een cluster van expertises – in lijn van hun expertise en passie – kunnen specialiseren, zelfs excelleren en streven dus niet naar all-round professionals. De **zelfsturende teams** binnen de PBD zijn nog meer zelfsturend geworden na het doorlopen van een traject innovatieve arbeidsorganisatie. We zijn een ‘platte’ organisatie waarbinnen de directieleden ook mee begeleiden tot op de klasvloer. Een bewuste keuze. De **integratieve aanpak van begeleiding en nascholing** is niet bij een visie gebleven: de ondersteuningsinitiatieven zijn nu opgebouwd uit (minstens) 20 contacturen, zowel ‘nascholing’ als ‘begeleiding’. Ons **bereik** is intussen heel helder, qua **effecten** meten zijn we op de goede weg, maar kunnen we nog verder groeien.¹⁷ Dit is ons ook zo bevestigd door de hervisitatiecommissie.

We zijn echter niet bij onze keuze voor enkel ‘systeembegeleiding’ gebleven¹⁸: we gaan vol voor de **ondersteuning van onze leraren**, in teams maar ook individueel. Daarbij blijven we wel veel aandacht hebben voor de ondersteuningsnaden van onze directies, die een cruciale rol hebben in de werking van een school of een centrum. We hebben het referentiekader OnderwijsKwaliteit (**OK-kader**) aangewend als rode draad doorheen onze werking: het biedt immers handvatten voor professionele dialoog en samenwerking, zowel voor leraren als leidinggevendenden.

We beloofden meer te investeren in **onderzoek** (en de vertaalslag ervan naar de klasvloer) en **internationalisering**. Het uitgangspunt was dat het steeds een sterke link moest hebben met onze corebusiness en onze – samen met de klanten – geselecteerde prioriteiten. Zo zijn we – actief!- in onderzoeksprojecten gestapt m.b.t. startende leraren, inclusief onderwijs en blended learning. Ook voor internationalisering hadden we binnen ons beleidsplan doelstellingen geselecteerd waarvoor we Europese (of nog daarbuiten) knowhow en expertise nodig hadden. De voorbije jaren was POV coördinator van een KA2-project rond startende leraren. In dit project werkten we als PBD reeds samen met lerarenopleidingen, elk vanuit onze eigen sterktes. KA1-projecten hebben we ingezet ter professionalisering van het eigen team.

¹⁴ Begeleidingsplan 2015-2018 Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, p. 5.

¹⁵ Idem, p. 7-9.

¹⁶ Idem, p. 7-9.

¹⁷ Idem, p.54-55.

¹⁸ Idem, p. 54.

11 BELEIDSAANBEVELINGEN

Graag geven we op basis van prioriteiten en realisaties in 2017-2018 een aantal beleidsaanbevelingen mee:

11.1 ONDERZOEK

Volgend schooljaar zal de implementatie van de **nieuwe eindtermen** intensief voorbereid worden – samen met de leraren. De implementatie in het eerste jaar van de eerste graad gaat van start in het schooljaar 2019-2020. Dat hiervoor SONO-middelen worden vrijgemaakt, lijkt ons dan ook aangewezen. Via praktijkgericht onderzoek kunnen samen met scholen goede praktijken worden uitgewerkt omtrent basisgeletterdheid en transversale eindtermen.

Leesplezier en taalontwikkeling gaan hand in hand. Provinciaal Onderwijs wil inzetten op een inspirerende leesomgeving met het oog op effectief lees- en taalonderwijs. Een SONO-onderzoek naar **leesplezier** zou o.i. bijdragen tot een kwaliteitsverhoging van het taal- en leesbeleid in de Vlaamse scholen en centra.

11.2 ZICHTBAAR LERENDE LEERLING

In het referentiekader OnderwijsKwaliteit (OK-kader) staat de lerende centraal. De PBD van POV zet in op de ‘zichtbaar lerende leerling’ en vooral ook op de leraar die dat leren zichtbaar maakt en zijn of haar impact op dat leren. Cruciaal hierbij is dialoog en feedback. **Leerlingengesprekken** dringen zich op. Een 38-urenopdracht zou gefaciliteerd kunnen worden zodat gestructureerde ruimte wordt gecreëerd voor leerlingengesprekken en leerling-leeroverleg met collega’s. We pleiten ook voor extra prioritaire middelen nascholing omtrent het genereren van leerwinst bij leerlingen.

11.3 TIJD EN RUIMTE VOOR VERNIEUWING

Voor heel wat leraren gaan de ontwikkelingen momenteel te snel waardoor zij veel onzekerheid ervaren. Leraren vragen om meer **groei kansen en tijd om die groei te realiseren**. Wij zien dit als een gedeelde verantwoordelijkheid met de overheid. We investeren dan ook bewust in rust brengen en leraren bevestigen in hun sterktes. Vanuit deze sterktes gaan we samen aan de slag om de vernieuwingen te vertalen naar de klaspraktijk.

Aan de andere kant is het door het systeem van de vaste benoemingen voor een directeur op dit moment heel moeilijk om een **eigentijds HRM-beleid** te voeren dat beantwoordt aan de onderwijsvernieuwingen. Directies voelen zich machteloos ten opzichte van vastbenoemde leraren die niet willen meestappen in de kwaliteitsvereisten van het nieuwe OK-kader met de nauwgezette afstemming van evaluatie, cursusmateriaal en lespraktijk op de eindtermen. Dit is nefast voor de toekomstkansen van onze leerlingen en cursisten en plaatst directies onder een enorme druk. Ruimte voor vernieuwing impliceert o.i. dan ook voldoende en de juiste hefboomen voor een directeur of schoolbestuur om een goed personeelsbeleid te kunnen voeren in functie van de versterking van het onderwijskundig leiderschap in onze scholen en centra.